Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
A.M. COLLINS
fremsat den 16. februar 2023 [1]

Forenede sager C-38/21, C-47/21 og C-232/21

VK
mod
BMW Bank GmbH (C-38/21)
og
F.F.
mod
C. Bank AG (C-47/21)
og
CR,
AY,
ML,
BQ
mod
Volkswagen Bank GmbH,
Audi Bank (C-232/21)

(anmodninger om præjudiciel afgørelse indgivet af Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg, Tyskland))

»Præjudiciel forelæggelse — forbrugerbeskyttelse — leasingaftale vedrørende et motorkøretøj med kilometerafregning — låneaftale til finansiering af køb af et brugt motorkøretøj — direktiv 2002/65/EF — direktiv 2008/48/EF — direktiv 2011/83/EU — begreberne »aftale indgået uden for fast forretningssted« og »aftale om fjernsalg« — en formidlers medvirken ved forberedelsen af aftalen — undtagelse fra bestemmelserne om fortrydelsesret hvad angår levering af biludlejningstjenester — direktiv har ikke direkte horisontal virkning — krav om oplysninger, der skal angives i en aftale — formodning for overholdelse af oplysningspligten, når der anvendes en standardformular fastsat i lovgivningen — fortrydelsesret — fortrydelsesfristens igangsættelse i tilfælde af ufuldstændige eller ukorrekte oplysninger — misbrug af rettigheden til at udøve fortrydelsesretten — krav om forlods tilbagelevering«

[1] – Originalsprog: engelsk.

Indhold

I. Indledning . . . 3

II. Retsforskrifter . . . 3

A. EU-retten . . . 3

1. Direktiv 2002/65 . . . 3

2. Direktiv 2008/48 . . . 4

3. Direktiv 2011/83 . . . 7

B. Tysk ret . . . 11

1. Bürgerliches Gesetzbuch . . . 11

2. EGBGB . . . 15

III. Hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål . . . 17

A. Sag C-38/21 . . . 17

B. Sag C-47/21 . . . 24

C. Sag C-232/21 . . . 28

IV. Retsforhandlingerne for Domstolen . . . 30

V. Bedømmelse . . . 31

A. Sag C-38/21 . . . 32

1. Det femte spørgsmål i sag C-38/21 . . . 32

2. Det sjette spørgsmål i sag C-38/21 . . . 35

3. Det syvende spørgsmål i sag C-38/21 . . . 36

4. Det ottende spørgsmål i sag C-38/21 . . . 37

5. Foreløbig konklusion . . . 39

B. Sag C-47/21 og sag C-232/21 . . . 39

1. Det første spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 . . . 39

2. Det andet spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 . . . 42

3. Det fjerde spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 . . . 43

4. Det femte spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 46

VI. Forslag til afgørelse 48

I. Indledning

1. Baggrunden for disse anmodninger om præjudiciel afgørelse, der er indgivet af Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg, Tyskland), er en række tvister mellem forbrugere og finansielle institutioner med tilknytning til producenter af motorkøretøjer. Sagerne for den forelæggende ret rejser spørgsmål om, hvorvidt forbrugernes fortrydelse af, i det ene tilfælde, en leasingaftale om et motorkøretøj med kilometerafregning og, i de øvrige tilfælde, en låneaftale til finansiering af købet af et brugt motorkøretøj er gyldig.

2. I overensstemmelse med Domstolens anmodning vil de spørgsmål, der behandles i dette forslag til afgørelse, omfatte, for det første, hvad der kendetegner en leasingaftale med kilometerafregning i lyset af direktiv 2002/65/EF[2], direktiv 2008/48/EF[3] og direktiv 2011/83/EU[4]. I denne sammenhæng anmodes Domstolen desuden om at fortolke begreberne »aftale indgået uden for fast forretningssted« og »aftale om fjernsalg« i forbindelse med direktiv 2011/83 samt at udtale sig om muligheden for at anvende en undtagelse fra de bestemmelser om fortrydelsesretten, som er fastsat i det sidstnævnte direktiv. For det andet anmodes Domstolen om at tage stilling til tre aspekter af den pligt til at oplyse forbrugerne om bl.a. fortrydelsesretten, som direktiv 2008/48 pålægger kreditgivere. Det drejer sig om: spørgsmålet om, hvorvidt national lovgivning, der skaber en retlig formodning for, at forpligtelsen til at give oplysninger er opfyldt med anvendelsen af en standardklausul fastsat i national lovgivning (herefter »lovgivningens standardformular«), er forenelig med dette direktiv, konsekvenserne af at give ukorrekte eller ufuldstændige oplysninger med hensyn til, hvornår den periode, hvori fortrydelsesretten kan udøves, begynder at løbe, og kreditgiverens mulighed for at påberåbe sig forbrugerens misbrug af rettigheden til at udøve fortrydelsesretten. For det tredje anmodes Domstolen om at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt visse retsvirkninger, som den nationale lovgivning tillægger fortrydelsen af en kreditaftale, der er knyttet til en købsaftale, er forenelige med det EU-retlige effektivitetsprincip.

II. Retsforskrifter

A. EU-retten

1. Direktiv 2002/65

3. Ifølge artikel 1, stk. 1, i direktiv 2002/65 er formålet med direktivet »en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne«.

[2] – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 23.9.2002 om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne og om ændring af Rådets direktiv 90/619/EØF samt direktiv 97/7/EF og 98/27/EF (EFT 2002, L 271, s. 16).

[3] – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 23.4.2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66).

[4] – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 25.10.2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF (EUT 2011, L 304, s. 64).

4. I artikel 2, litra a), i direktiv 2002/65 defineres »fjernsalgsaftale« som »enhver aftale om finansielle tjenesteydelser mellem en leverandør og en forbruger, der er indgået under anvendelse af et system til fjernsalg eller fjernlevering af tjenesteydelser drevet af leverandøren, som for den pågældende aftales vedkommende udelukkende anvender en eller flere former for fjernkommunikationsteknik frem til og i forbindelse med selve indgåelsen af aftalen«. Ifølge dette direktivs artikel 2, litra b), er »finansiel tjenesteydelse« »enhver tjeneste, der har karakter af bank-, kredit-, forsikrings-, individuel pensions-, investerings- eller betalingstjenesteydelse«.

5. Artikel 6, stk. 1, i direktiv 2002/65 bestemmer bl.a., at »[m]edlemsstaterne påser, at forbrugeren har en frist på 14 kalenderdage til at fortryde aftalen uden at skulle betale bod og uden at skulle angive sine grunde«.

2. Direktiv 2008/48

6. 9., 10., 12., 30. og 31. betragtning til direktiv 2008/48 har følgende ordlyd:

»(9) Fuldstændig harmonisering er nødvendig for at sikre, at alle forbrugere i Fællesskabet nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser og for at skabe et ægte indre marked. Medlemsstaterne bør derfor ikke kunne bibeholde eller indføre andre bestemmelser på nationalt plan end dem, der er fastsat i dette direktiv. Sådanne restriktioner bør dog kun gælde på de områder, hvor der er fastsat harmoniserede bestemmelser i dette direktiv. Hvor der ikke findes harmoniserede bestemmelser, bør medlemsstaterne fortsat kunne bibeholde eller indføre national lovgivning. Medlemsstaterne kan følgelig f.eks. bibeholde eller indføre nationale bestemmelser om, at sælgeren eller tjenesteyderen og kreditgiveren hæfter solidarisk. Et andet eksempel på denne mulighed for medlemsstaterne kunne være bibeholdelse eller indførelse af nationale bestemmelser om annullering af en aftale om køb af varer eller levering af tjenesteydelser, hvis forbrugeren udøver sin fortrydelsesret i forbindelse med kreditaftalen. […]

(10) Definitionerne i dette direktiv bestemmer rækkevidden af harmoniseringen. Medlemsstaternes forpligtelse til at gennemføre bestemmelserne i dette direktiv bør derfor begrænses til dets anvendelsesområde som bestemt ved dets definitioner. Dette direktiv bør dog ikke berøre medlemsstaternes anvendelse af direktivets bestemmelser på områder, der ikke er omfattet af dets anvendelsesområde i overensstemmelse med fællesskabsretten. En medlemsstat vil således kunne bibeholde eller indføre national lovgivning svarende til dette direktivs bestemmelser eller visse af dette direktivs bestemmelser om kreditaftaler uden for dette direktivs anvendelsesområde […]

[…]

(12) Aftaler om løbende levering af tjenesteydelser eller varer af samme art, hvor forbrugeren betaler for ydelserne eller varerne i rater, så længe de leveres, kan være meget forskellige fra de kreditaftaler, som er omfattet af dette direktiv, med hensyn til de berørte aftaleparters interesser og vilkårene for og udførelsen af transaktionerne. Derfor bør det præciseres, at sådanne aftaler ikke anses for kreditaftaler ved anvendelsen af dette direktiv. […]

[…]

(30) Dette direktiv regulerer ikke aftaleretlige spørgsmål i forbindelse med kreditaftalers gyldighed. Medlemsstaterne kan derfor på dette område bibeholde eller indføre nationale bestemmelser, der er i overensstemmelse medfællesskabsretten. […]

(31) For at forbrugeren kan kende sine rettigheder og forpligtelser i henhold til kreditaftalen, bør alle nødvendige oplysninger være angivet klart og koncist i aftalen.

[…]«

7. Ifølge artikel 1 i direktiv 2008/48 er formålet med direktivet »at harmonisere visse aspekter af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om aftaler om forbrugerkredit«. Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2008/48 bestemmer, at direktivet finder anvendelse på kreditaftaler. Det fremgår af artikel 2, stk. 2, litra d), at dette direktiv ikke finder anvendelse på »leje- eller leasingaftaler, hvor der ikke er fastsat nogen pligt til at købe aftalegenstanden, hverken i selve aftalen eller i en separat aftale; der anses at foreligge en pligt, hvis dette besluttes ensidigt af kreditgiveren«.

8. Artikel 3 i direktiv 2008/48 definerer en række af de udtryk, som anvendes i dette direktiv, herunder:

»c) »kreditaftale«: en aftale, hvorved en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af henstand med betalingen, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet, undtagen aftaler om løbende levering af tjenesteydelser eller varer af samme art, hvor forbrugeren betaler for ydelserne eller varerne i rater, så længe de leveres

[…]

n) »tilknyttet kreditaftale«: en kreditaftale, ifølge hvilken

i) den pågældende kredit udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af specifikke varer eller specifikke tjenesteydelser, og

ii) kreditaftalen og aftalen om levering tilsammen objektivt set udgør en kommerciel helhed; der anses at foreligge en kommerciel helhed, når leverandøren selv finansierer forbrugerens kredit, eller, såfremt finansieringen sker gennem tredjemand, når kreditgiveren i forbindelse med indgåelsen eller forberedelsen af kreditaftalen gør brug af leverandørens tjenester, eller når den specifikke vare eller ydelsen af en specifik tjenesteydelse udtrykkeligt er angivet i kreditaftalen.«

9. Artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, der har overskriften »Oplysninger, der skal angives i kreditaftalen«, foreskriver bl.a. følgende:

»Kreditaftalen skal klart og koncist angive:

[…]

l) den gældende sats for morarenter som fastsat på tidspunktet for indgåelse af aftalen og måden, denne sats tilpasses på, og, hvor det er relevant, andre omkostninger i forbindelse med misligholdelse

[…]

p) en eventuel fortrydelsesret og fristen for udøvelse af en sådan fortrydelsesret samt andre betingelser for udøvelsen, herunder oplysninger om forbrugerens forpligtelse til at tilbagebetale den udnyttede kapitel med renter i overensstemmelse med artikel 14, stk. 3, litra b), og det rentebeløb, der påløber pr. dag

[…]

r) retten til førtidig tilbagebetaling, proceduren for førtidig tilbagebetaling og, hvor det er relevant, oplysninger om kreditgiverens ret til kompensation, og den måde, hvorpå denne kompensation fastsættes

[…]

t) hvorvidt der er klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister for forbrugeren, og, hvis dette er tilfældet, hvorledes forbrugeren kan gøre brug deraf

[…]«

10. Artikel 14 i direktiv 2008/48, der har overskriften »Fortrydelsesret«, har følgende ordlyd:

»1. Forbrugeren har en frist på fjorten kalenderdage til at fortryde kreditaftalen uden nogen begrundelse.

Den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves, løber fra:

a) den dag, hvor kreditaftalen er indgået, eller

b) den dag, hvor forbrugeren modtager aftalevilkårene og -betingelserne samt oplysningerne i henhold til artikel 10, hvis dette tidspunkt er senere end det i litra a) i dette afsnit nævnte.

[…]

3. Hvis forbrugeren udøver sin fortrydelsesret

a) skal vedkommende med henblik på faktisk udøvelse af fortrydelsesretten meddele kreditgiveren dette inden udløbet af den i stk. 1 omhandlede frist efter de anvisninger, vedkommende har modtaget fra kreditgiveren i henhold til artikel 10, stk. 2, litra p), på en måde, som har beviskraft i henhold til national lov. Fristen betragtes som overholdt, hvis meddelelsen, såfremt den er udfærdiget på papir eller på et andet varigt medium, som kreditgiveren råder over og har adgang til, er blevet afsendt inden fristens udløb, og

b) betaler vedkommende kreditgiveren kapitalen og de renter, der er påløbet fra den dato, hvor kreditmuligheden blev udnyttet, til den dato, hvor kapitalen betales tilbage, uden unødig forsinkelse og senest tredive kalenderdage efter at have sendt kreditgiveren meddelelsen om udøvelsen af fortrydelsesretten. Renterne beregnes på grundlag af den aftalte debitorrente. Kreditgiveren har ikke ret til nogen anden kompensation fra forbrugeren i tilfælde af udøvelse af fortrydelsesretten, bortset fra kompensation for eventuelle omkostninger, som kreditgiveren har betalt til offentlige myndigheder, og som ikke kan refunderes.

[…]«

11. Artikel 15 i direktiv 2008/48 med overskriften »Tilknyttede kreditaftaler« bestemmer:

»1. Hvis en forbruger har udøvet en fortrydelsesret baseret på fællesskabsretten i forbindelse med en aftale om levering af en vare eller tjenesteydelse, er forbrugeren ikke længere bundet af en tilknyttet kreditaftale.

[…]

3. Denne artikel berører ikke nationale bestemmelser om, at en kreditgiver hæfter solidarisk for ethvert krav, som forbrugeren måtte have mod leverandøren, såfremt købet af varer eller tjenesteydelser fra leverandøren er blevet finansieret via en kreditaftale.«

12. Artikel 22, stk. 1, i direktiv 2008/48 med overskriften »Harmonisering og direktivets ufravigelige karakter« fastsætter følgende:

»I det omfang dette direktiv indeholder harmoniserede bestemmelser, kan medlemsstaterne ikke i national ret bibeholde eller indføre bestemmelser, der fraviger dem, der er fastsat i dette direktiv.«

3. Direktiv 2011/83

13. 2., 16., 20., 22. og 49. betragtning til direktiv 2011/83 har følgende ordlyd:

»(2) […] Dette direktiv bør derfor fastlægge standardbestemmelser for de fælles aspekter af aftaler om fjernsalg og aftaler indgået uden for fast forretningssted ved at bevæge sig bort fra tilgangen med minimumsharmonisering i de tidligere direktiver, samtidig med at medlemsstaterne får lov til at beholde eller vedtage nationale bestemmelser i forbindelse med visse aspekter.

[…]

(16) Dette direktiv bør ikke berøre national lovgivning om juridisk repræsentation, som f.eks. regler vedrørende den person, der handler i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne (som f.eks. en agent eller en administrator). Medlemsstaterne bør forblive kompetente på dette område. […]

[…]

(20) Definitionen af aftaler om fjernsalg bør omfatte alle tilfælde, hvor en aftale indgås mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren i henhold til et organiseret system for fjernsalg eller levering af fjernydelser, udelukkende ved brug af en eller flere fjernkommunikationsteknikker (f.eks. postordre, internet, telefon eller fax) til og med det tidspunkt, hvor aftalen indgås. Denne definition bør også dække situationer, hvor forbrugeren alene besøger det faste forretningssted med henblik på at indsamle information om varerne eller tjenesteydelserne, og aftalen efterfølgende forhandles og indgås via fjernkommunikation. I modsætning hertil bør en aftale, der forhandles på den erhvervsdrivendes faste forretningssted og indgås endeligt ved hjælp af fjernkommunikation, ikke betragtes som en aftale om fjernsalg. Tilsvarende bør en aftale, der indledes ved hjælp af fjernkommunikation, men indgås endeligt på den

erhvervsdrivendes faste forretningssted, heller ikke betragtes som en aftale om fjernsalg. […] Begrebet et organiseret system for fjernsalg eller levering af fjernydelser bør omfatte systemer, der tilbydes af en tredjemand, der ikke er den erhvervsdrivende, men som anvendes af den erhvervsdrivende, f.eks. en onlineplatform. Det bør imidlertid ikke omfatte tilfælde, hvor websider udelukkende tilbyder information om den erhvervsdrivende, vedkommendes varer og/eller tjenesteydelser og kontaktoplysninger.

[…]

(22) Et fast forretningssted bør omfatte alle forretningssteder, uanset form (f.eks. forretninger, boder eller varevogne), der fungerer som den erhvervsdrivendes faste eller sædvanlige forretningssted. Markedsboder og messestande bør behandles som faste forretningssteder, hvis de opfylder denne betingelse. […] De faste forretningssteder for en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne som defineret i dette direktiv, bør betragtes som faste forretningssteder i dette direktivs forstand.

[…]

(49) Der bør være visse undtagelser fra bestemmelserne om fortrydelsesret for såvel aftaler om fjernsalg som aftaler indgået uden for fast forretningssted. […] Gives forbrugeren en fortrydelsesret, vil det endvidere kunne være uhensigtsmæssig for så vidt angår visse tjenesteydelser, hvor aftalens indgåelse indebærer, at der afsættes kapacitet, som den erhvervsdrivende kunne finde det vanskeligt at anvende, hvis en fortrydelsesret udøves. Dette ville f.eks. være tilfældet, når der foretages reservationer på hoteller eller i forbindelse med ferieboliger eller kulturelle begivenheder eller sportsbegivenheder.«

14. I artikel 1 i direktiv 2011/83 med overskriften »Genstand« angives, at direktivets formål er »ved at opnå et højt forbrugerbeskyttelsesniveau at bidrage til et velfungerende indre marked gennem indbyrdes tilnærmelse af visse aspekter af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om aftaler indgået mellem forbrugere og erhvervsdrivende«.

15. Artikel 2 i direktiv 2011/83, der har overskriften »Definitioner«, er affattet som følger:

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

2) »erhvervsdrivende«: enhver fysisk person eller enhver juridisk person, uanset om der er tale om offentligt eller privat ejerskab, der handler, herunder via en anden person, der optræder i dennes navn eller på dennes vegne, som led i sit erhverv i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler

[…]

6) »tjenesteydelsesaftale«: enhver aftale, dog ikke en købsaftale, i henhold til hvilken den erhvervsdrivende leverer eller påtager sig at levere en tjenesteydelse til forbrugeren, og forbrugeren betaler eller påtager sig at betale prisen herfor

7) »aftale om fjernsalg«: enhver aftale, der indgås mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren i henhold til et organiseret system for fjernsalg eller levering af fjernydelser uden den erhvervsdrivendes og forbrugerens samtidige fysiske tilstedeværelse, og hvor der til og med tidspunktet for aftalens indgåelse udelukkende anvendes en eller flere former for fjernkommunikationsteknikker

8) »aftale indgået uden for fast forretningssted«: enhver aftale mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren

   a) indgået med den erhvervsdrivendes og forbrugerens samtidige fysiske tilstedeværelse på et sted, der ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted

   b) som forbrugeren har afgivet tilbud på under de samme omstændigheder, som nævnt under litra a)

   c) indgået på den erhvervsdrivendes faste forretningssted eller ved brug af en fjernkommunikationsteknik, umiddelbart efter at forbrugeren er blevet kontaktet personligt og individuelt af den erhvervsdrivende på et sted, som ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted, med samtidig fysisk tilstedeværelse af den erhvervsdrivende og forbrugeren eller

[…]

9) »fast forretningssted«:

   a) ethvert ubevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende fast udøver sin aktivitet, eller

   b) ethvert bevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin aktivitet på sædvanligt grundlag

[…]

12) »finansiel tjenesteydelse«: enhver tjenesteydelse, der vedrører bankvirksomhed, långivning, forsikringer, individuelle pensionsordninger, investeringer eller betalinger

[…]

15) »tilknyttet aftale«: en aftale i henhold til hvilken forbrugeren erhverver varer eller tjenesteydelser, som er omfattet af en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted, og hvor disse varer eller tjenesteydelser leveres af den erhvervsdrivende eller af tredjemand på grundlag af et arrangement mellem nævnte tredjemand og den erhvervsdrivende.«

16. I overensstemmelse med artikel 3, stk. 1, i direktiv 2011/83 finder direktivet anvendelse på enhver aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger på de vilkår og i det omfang, der følger af direktivets bestemmelser. I henhold til artikel 3, stk. 3, litra d), finder det ikke anvendelse på aftaler om finansielle tjenesteydelser.

17. Artikel 6, stk. 1, i direktiv 2011/83, der har overskriften »Oplysningskrav for aftaler om fjernsalg og aftaler indgået uden for fast forretningssted«, bestemmer følgende:

»Inden forbrugeren bindes af en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted eller et tilsvarende tilbud, giver den erhvervsdrivende på en klar og forståelig måde forbrugeren følgende oplysninger:

[…]

h) i tilfælde af eventuel fortrydelsesret, betingelser, tidsfrist og procedurer for at gøre nævnte ret gældende, jf. artikel 11, stk. 1, samt den standardfortrydelsesformular, der findes i bilag I (B)

[…]«

18. Stk. 1 og 2 i artikel 9 i direktiv 2011/83, som har overskriften »Fortrydelsesret«, bestemmer:

»1. Medmindre undtagelserne i artikel 16 finder anvendelse, har forbrugeren en frist på 14 dage til at fortryde en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted uden angivelse af årsag og uden at pådrage sig andre omkostninger end dem, der er fastsat i artikel 13, stk. 2, og artikel 14.

2. Med forbehold af artikel 10 udløber den i nærværende artikels stk. 1 nævnte fortrydelsesfrist 14 dage fra:

a) dagen for aftalens indgåelse, når det drejer sig om tjenesteydelsesaftaler

[…]«

19. Artikel 10, stk. 1, i direktiv 2011/83 med overskriften »Manglende oplysning om fortrydelsesretten« foreskriver:

»I det tilfælde hvor den erhvervsdrivende, i strid med artikel 6, stk. 1, litra h), ikke har oplyst forbrugeren om fortrydelsesretten, udløber fortrydelsesfristen 12 måneder efter udløbet af den oprindelige fortrydelsesfrist, som fastsat i overensstemmelse med artikel 9, stk. 2.«

20. Artikel 13, stk. 3, i direktiv 2011/83, der har overskriften »Den erhvervsdrivendes forpligtelser i tilfælde af udøvelse af fortrydelsesretten«, har følgende ordlyd:

»Medmindre den erhvervsdrivende har tilbudt at afhente varerne selv, kan den erhvervsdrivende ved aftaler om salg af varer tilbageholde beløbet, indtil vedkommende har modtaget varerne, eller indtil forbrugeren har fremlagt dokumentation for at have returneret varerne, alt efter hvilket tidspunkt der er tidligst.«

21. Artikel 15 i direktiv 2011/83 med overskriften »Følgerne af udøvelse af fortrydelsesretten for tilknyttede aftaler« bestemmer:

»1. Udøver forbrugeren sin fortrydelsesret i forbindelse med aftaler om fjernsalg eller aftaler indgået uden for fast forretningssted, jf. artikel 9-14 i dette direktiv, ophører enhver tilknyttet aftale automatisk uden udgifter for forbrugeren, medmindre andet er fastsat i artikel 13, stk. 2, og artikel 14 i dette direktiv, jf. dog artikel 15 i [direktiv 2008/48].

2. Medlemsstaterne fastlægger de nærmere bestemmelser om sådanne aftalers ophør.«

22. Det fremgår bl.a. af artikel 16 i direktiv 2011/83 med overskriften »Undtagelser fra bestemmelserne om fortrydelsesret«, at medlemsstaterne ikke må give mulighed for at udøve fortrydelsesretten som omhandlet i artikel 9-15 i forbindelse med aftaler om fjernsalg og aftaler indgået uden for fast forretningssted for så vidt angår »l) levering af tjenesteydelser i form af logi undtagen til beboelsesformål, transport af varer, biludlejning, forplejning eller tjenesteydelser i forbindelse med fritidstilbud, når aftalen vedrører levering på en forud fastlagt dato eller i et nærmere bestemt tidsrum«.

B. Tysk ret

1. Bürgerliches Gesetzbuch

23. I henhold til § 242 i Bürgerliches Gesetzbuch (den borgerlige lovbog, herefter »BGB«), der har overskriften »Gennemførelse i god tro«, »[skal skyldneren] levere ydelsen i overensstemmelse med god tro, henset til handelssædvane«.

24. BGB's § 273, stk. 1, med overskriften »Tilbageholdelsesret« bestemmer:

»Hvis skyldneren har en fordring, der er forfalden til betaling, over for fordringshaveren i samme retsforhold som det, der ligger til grund for forpligtelsen, kan han, medmindre andet fremgår af gældsforholdet, afvise at udføre den af ham skyldige ydelse, indtil den ham skyldige ydelse er leveret (tilbageholdelsesret).«

25. Ifølge BGB's § 293, der har overskriften »Fordringshavermora«, »[opstår der] fordringshavermora, såfremt fordringshaveren undlader at modtage den tilbudte ydelse«.

26. I henhold til BGB's § 294 med overskriften »Faktisk tilbud« »[skal] ydelsen faktisk tilbydes fordringshaveren på samme måde, som den udføres«.

27. BGB's § 312b med overskriften »Aftaler indgået uden for fast forretningssted« bestemmer:

»(1) [1]Aftaler indgået uden for fast forretningssted er aftaler

1. indgået med forbrugerens og den erhvervsdrivendes samtidige fysiske tilstedeværelse på et sted, der ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted

2. som forbrugeren har afgivet tilbud på under de samme omstændigheder, som nævnt under nr. 1

3. indgået på den erhvervsdrivendes faste forretningssted eller ved brug af en fjernkommunikationsteknik, men hvor forbrugeren umiddelbart forud herfor er blevet kontaktet personligt og individuelt af den erhvervsdrivende, på et sted uden for den erhvervsdrivendes faste forretningssted med forbrugerens og den erhvervsdrivendes samtidige fysiske tilstedeværelse, eller

[…]

[2]Personer, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, sidestilles med den erhvervsdrivende.

(2) [1]Et fast forretningssted som omhandlet i stk. 1 er ethvert ubevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende fast udøver sin aktivitet, og ethvert bevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin aktivitet på sædvanligt grundlag. [2]Et fast forretningssted, hvor den person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, fast eller på sædvanligt grundlag udøver sin aktivitet, sidestilles med den erhvervsdrivendes faste forretningssted.«

28. Følgende fremgår af BGB's § 312c, der har overskriften »Aftaler om fjernsalg«:

»(1) Aftaler om fjernsalg er aftaler, hvor den erhvervsdrivende eller en person, der optræder i dennes navn eller på dennes vegne, og forbrugeren udelukkende anvender fjernkommunikationsteknikker til forhandlingerne om og indgåelsen af aftalen, medmindre aftalen ikke indgås under anvendelse af et system til fjernsalg eller fjernlevering af tjenesteydelser.

(2) Fjernkommunikationsteknikker i henhold til denne lov er alle kommunikationsmidler, som kan bruges i forbindelse med forberedelse eller indgåelse af en aftale uden aftalens parters samtidige fysiske tilstedeværelse, såsom breve, kataloger, telefonopkald, telefaxer, e-mail, beskeder sendt via mobilkommunikationstjenester (SMS) samt radio og telemidler.«

29. BGB's § 312g med overskriften »Fortrydelsesret« bestemmer:

»(1) Ved aftaler indgået uden for fast forretningssted og aftaler om fjernsalg har forbrugeren i henhold til § 355 en fortrydelsesret.

(2) Medmindre parterne har aftalt andet, finder fortrydelsesretten ikke anvendelse ved følgende aftaler:

[…]

9. Aftaler om levering af tjenesteydelser i form af logi undtagen til beboelsesformål, transport af varer, udlejning af motorkøretøjer, forplejning eller andre tjenesteydelser i forbindelse med fritidstilbud, når aftalen vedrører levering på en forud fastlagt dato eller i et nærmere bestemt tidsrum.

[…]«

30. I henhold til BGB's § 322, stk. 2, der har overskriften »Påbud om samtidig opfyldelse«, »[kan d]en part, der anlægger søgsmålet, såfremt den pågældende først skal opfylde sin del, anlægge et søgsmål om opfyldelse efter modydelse, hvis den anden part er i fordringshavermora med modtagelsen«.

31. I BGB's § 346 med overskriften »Virkninger af aftalens ophævelse« hedder det i stk. 1 [5]:

»Hvis en af aftaleparterne påberåber sig en bestemmelse i aftalen eller en lovbestemmelse om ophævelse, og aftalen derefter ophæves, skal de modtagne ydelser og de opnåede fordele returneres.«

32. BGB's § 348 med overskriften »Samtidig opfyldelse« [6] fastsætter:

»Parternes forpligtelser som følge af ophævelsen skal opfyldes samtidigt. Bestemmelserne i § 320 og 322 finder tilsvarende anvendelse.«

33. BGB's § 355, der har overskriften »Fortrydelsesret i forbrugeraftaler«, har følgende ordlyd:

»(1) [1]Såfremt der i henhold til lov tilkommer en forbruger en fortrydelsesret, er forbrugeren og den erhvervsdrivende i henhold til denne bestemmelse ikke bundet af deres viljeserklæringer om at indgå aftalen, såfremt forbrugeren fortryder sin viljeserklæring inden for den angivne frist. […]

(2) [1]Fortrydelsesfristen er på 14 dage. [2]Medmindre andet er fastsat, begynder fristen at løbe ved aftalens indgåelse.«

34. BGB's § 356b med overskriften »Fortrydelsesret i forbrugerkreditaftaler« fastsætter følgende i stk. 2:

»Hvis det dokument, som er udleveret til låntageren i henhold til stk. 1, ikke angiver de i § 492, stk. 2, fastsatte obligatoriske oplysninger, begynder fristen ikke at løbe, før denne mangel er afhjulpet i overensstemmelse med § 492, stk. 6.

[…]«

35. BGB's § 357 med overskriften »Retsvirkninger af fortrydelse af aftaler, der er indgået uden for fast forretningssted og ved fjernsalg, med undtagelse af aftaler om finansielle tjenesteydelser«, bestemmer følgende i stk. 1 og 4 [7]:

»(1) De opnåede fordele skal returneres inden 14 dage.

[…]

(4) [1]Ved et forbrugerkøb kan den erhvervsdrivende nægte tilbagebetaling, indtil varerne er blevet returneret til den erhvervsdrivende, eller forbrugeren har fremlagt dokumentation for, at varerne er afsendt. [2]Dette gælder ikke, hvis den erhvervsdrivende har tilbudt selv at afhente varerne.«

[5] – Denne bestemmelse finder i den affattelse, der var gældende den 31.1.2012, anvendelse på det fjerde spørgsmål i hovedsagen i sag C-232/21.

[6] – Ibidem.

[7] – Denne bestemmelse finder i den affattelse, der var gældende den 31.1.2012, anvendelse på den fjerde sag i hovedsagen i sag C-232/21 og har følgende ordlyd:
»(1) Reglerne om lovbestemt ophævelse finder tilsvarende anvendelse på fortrydelsesretten og tilbageleveringsretten, medmindre andet er bestemt.
[…]«

36. BGB's § 357a med overskriften »Retsvirkninger af fortrydelse af aftaler om finansielle tjenesteydelser« bestemmer i stk. 1 og 3:

»(1) De opnåede fordele skal returneres inden 30 dage.

[…]

(3) [1]Såfremt en låntager fortryder en forbrugerkreditaftale, skal vedkommende betale de aftalte renter for perioden mellem udbetalingen og tilbagebetalingen af lånet. […]«

37. BGB's § 358 med overskriften »Aftale tilknyttet den aftale, som forbrugeren har fortrudt«, bestemmer i stk. 2-4[8]:

»(2) Hvis forbrugeren gyldigt har fortrudt sin hensigtserklæring om at indgå en forbrugerkreditaftale på grundlag af § 495, stk. 1, eller § 514, stk. 2, første punktum, er denne ikke længere bundet af sin hensigtserklæring om at indgå en aftale om leveringen af goder eller en anden tjenesteydelse, der er knyttet til denne forbrugerkreditaftale.

(3) [1]En aftale om levering af goder eller andre tjenesteydelser og en kreditaftale i henhold til stk. 1 og 2, knyttes sammen, hvis kreditten helt eller delvis tjener til finansiering af den anden aftale, og hvis de begge udgør en økonomisk enhed. [2]Der anses bl.a. for at foreligge en økonomisk enhed, hvis den erhvervsdrivende selv finansierer forbrugerens modopfyldelse, eller hvis kreditgiveren i tilfælde af finansiering fra tredjemand inddrager den erhvervsdrivende i forberedelsen eller indgåelsen af kreditaftalen. […]

(4) [1]§ 355, stk. 3, og, alt efter den tilknyttede aftales art, § 357-357b finder tilsvarende anvendelse på ophævelsen af den tilknyttede aftale uanset markedsføringsmetode […] [5]Kreditgiveren påtager sig over for forbrugeren den erhvervsdrivendes rettigheder og forpligtelser, som følger af den tilknyttede aftale med hensyn til fortrydelsens retsvirkninger, hvis lånebeløbet allerede er blevet betalt til den erhvervsdrivende på det tidspunkt, hvor fortrydelsen får virkning.

[…]«

38. BGB's § 492, der har overskriften »Skriftlig form, aftalens indhold«, bestemmer i stk. 2 og 6:

»(2) Aftalen skal angive de oplysninger, som er fastsat i artikel 247, stk. 6-13, i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch [(lov om ikrafttræden af den borgerlige lovbog af 21. september 1994[9], herefter »EGBGB«)] for kreditaftaler med forbrugere.

[…]

[8] – Denne bestemmelse finder i den affattelse, der var gældende den 31.1.2012, anvendelse på den fjerde sag i hovedsagen i sag C-232/21 og har følgende ordlyd:
»(2) Hvis forbrugeren gyldigt har fortrudt sin hensigtserklæring om at indgå en forbrugerkreditaftale på grundlag af § 495, stk. 1, er denne ikke længere bundet af sin hensigtserklæring om at indgå en aftale om leveringen af goder eller en anden tjenesteydelse, der er knyttet til denne forbrugerkreditaftale.
[…]
(4) [1]§ 357 finder tilsvarende anvendelse på den tilknyttede aftale. […]
[…]«

[9] – BGBl. 1994 I, s. 2494, berigtiget i BGBl. 1997 I, s. 1061.

(6) [1]Hvis aftalen ikke angiver de i stk. 2 omhandlede oplysninger, eller hvis disse oplysninger er ufuldstændige, kan de gives efterfølgende på et varigt medium, efter at aftalen er indgået, eller i de tilfælde, der er omhandlet i § 494, stk. 2, første punktum, efter at aftalen er blevet gyldig. […]«

39. BGB's § 495, der har overskriften »Fortrydelsesret; Overvejelsesperiode«, bestemmer i stk. 1:

»I forbindelse med forbrugerkreditaftaler har låntageren fortrydelsesret i henhold til § 355.«

40. BGB's § 506, der har overskriften »Henstand med betaling, anden finansiel facilitet«, fastsætter:

»(1) [1]Bestemmelserne i §§ 358-360 og 491a-502 samt 505a-505e, som gælder for almindelige forbrugerkreditaftaler, finder med undtagelse af § 492, stk. 4, og med forbehold af stk. 3 og 4 anvendelse på aftaler, hvormed en erhvervsdrivende giver en forbruger henstand med betalingen mod vederlag eller anden finansiel facilitet mod vederlag.

(2) [1]Aftaler mellem en erhvervsdrivende og en forbruger om benyttelse mod vederlag af en genstand anses for at udgøre finansiel facilitet mod vederlag, såfremt det er aftalt, at:

1. forbrugeren er forpligtet til at købe genstanden

2. den erhvervsdrivende kan forlange, at forbrugeren køber genstanden, eller

3. forbrugeren ved ophør af aftalen skal indestå for, at genstanden har en bestemt værdi.

[2]§ 500, stk. 2, og § 502 finder ikke anvendelse på aftaler i henhold til første punktum, nr. 3.

[…]

(4) [1]Bestemmelserne i dette underafsnit skal ikke anvendes i det omfang, der er bestemt i § 491, stk. 2, andet punktum, nr. 1-5, § 491, stk. 3, andet punktum, og § 491, stk. 4. I det omfang, der efter aftalens art ikke findes et nettolånebeløb (§ 491, stk. 2, andet punktum, nr. 1), erstattes dette af kontantprisen, eller, såfremt den erhvervsdrivende har erhvervet genstanden på vegne af forbrugeren, af anskaffelsesprisen.«

2. EGBGB

41. Artikel 247 i EGBGB, der har overskriften »Oplysningskrav til forbrugerlåneaftaler, finansielt tilskud mod vederlag og kreditformidlingsaftaler«, indeholder følgende bestemmelser [10]:

»[…]

§ 6 Aftalens indhold

[10] – Denne bestemmelse, som i den affattelse, der var gældende den 31.1.2012, finder anvendelse i den fjerde sag i hovedsagen i sag C-232/21, indeholder følgende uoverensstemmelser:
- I § 6, stk. 2, tredje punktum, og § 12, stk. 1, tredje punktum, skal henvisningerne til »bilag 7« være til »bilag 6«.
- I § 12, stk. 1, første og tredje punktum, skal henvisningerne til »[BGB's] § 360, stk. 2« være til »[BGB's] § 359a, stk. 1«.
- I § 12, stk. 1, andet punktum, skal henvisningen til »[BGB's] §§ 358 og 359 eller § 360« være til »[BGB's] §§ 358 og 359«.

(1) Følgende oplysninger skal angives i forbrugerkreditaftalen på en klar og forståelig måde:

1. de i § 3, stk. 1, nr. 1-14, og § 3, stk. 4, angivne oplysninger

[…]

(2) [1]I tilfælde af eventuel fortrydelsesret i henhold til [BGB's] § 495 skal aftalen indeholde oplysninger om tidsfrist og andre betingelser for at udøve fortrydelsesretten samt en henvisning til låntagers forpligtelse til at tilbagebetale et allerede udbetalt lån og til at betale renter. [2]Aftalen skal angive det rentebeløb, der påløber pr. dag. [3]Såfremt forbrugerkreditaftalen indeholder et fremhævet, klart udformet aftalevilkår, som hvad angår almindelige forbrugerkreditaftaler svarer til standardformularen i bilag 7 […], skal dette aftalevilkår opfylde kravene i første og andet punktum.

[…]

[5]Långiveren kan afvige fra standardformularen med hensyn til format og skriftstørrelse under hensyntagen til tredje punktum.

§ 7 Øvrige oplysninger i aftalen

(1) Følgende oplysninger skal angives i forbrugerkreditaftalen på en klar og forståelig måde, for så vidt som de er relevante for aftalen:

[…]

3. Metoden til beregning af kompensation for førtidig tilbagebetaling, forudsat at kreditgiveren har til hensigt at gøre sin ret til sådan kompensation gældende i tilfælde af låntagerens førtidige tilbagebetaling af lånet.

4. låntagerens adgang til klageadgang og en udenretslig bilæggelse af tvister og i givet fald betingelserne for sådan adgang.

[…]

§ 12 Tilknyttede aftaler og finansiel facilitet mod vederlag

1. [1]§ 1-11 finder tilsvarende anvendelse på aftaler om finansiel facilitet mod vederlag, hvortil der henvises i [BGB's] § 506, stk. 1. [2]Hvad angår sådanne aftaler samt forbrugerkreditaftaler, der er knyttet til en anden aftale i henhold til [BGB's] § 358, eller hvori varer eller tjenesteydelser er specificeret i henhold til [BGB's] § 360, stk. 2, andet punktum, gælder følgende:

1. Oplysningerne forud for aftaleindgåelsen, herunder i det i § 5 omhandlede tilfælde, skal omfatte genstanden og prisen i kontanter.

2. Aftalen skal angive

   a) genstanden og prisen i kontanter

b) oplysninger om de rettigheder, der følger af [BGB's] §§ 358 og 359 eller 360, og om betingelserne for at udøve disse rettigheder.

[3]Såfremt forbrugerkreditaftalen indeholder et fremhævet, klart udformet kontraktvilkår, som hvad angår almindelige forbrugerkreditaftaler svarer til standardformularen i bilag 7 […], skal dette kontraktvilkår for så vidt angår tilknyttede aftaler og transaktioner i henhold til [BGB's] § 360, stk. 2, andet punktum, opfylde kravene i § 360, stk. 2, andet punktum, nr. 2, litra b). […]

[…]«

III. Hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

A. Sag C-38/21

42. Den 10. november 2018 indgik VK, som forbruger, en leasingaftale med kilometerafregning vedrørende et BMW-motorkøretøj til privat brug med BMW Bank GmbH. VK ansøgte om leasingaftalen og underskrev ansøgningen i bilforhandlerens lokaler. Bilforhandleren, der handlede som kreditformidler for BMW Bank uden at have beføjelse til at indgå aftalen, beregnede de forskellige elementer i leasingaftalen (leasingperioden, førstegangsydelsen og størrelsen af de månedlige afdrag) og forklarede dem for VK. Bilforhandleren havde beføjelse og var i stand til at give VK oplysninger om aftalen og besvare eventuelle spørgsmål. Bilforhandleren fremsendte leasingansøgningen til banken, som accepterede den.

43. Parterne aftalte, at VK skulle betale et samlet beløb på 12 486,80 EUR, bestående af en førstegangsydelse på 4 760 EUR efterfulgt af 24 leasingrater på hver 321,95 EUR. Debitorrenten udgjorde 3,49% p.a. i hele leasingaftalens løbetid, og ÅOP udgjorde 3,55%. Nettolånebeløbet udgjorde 40 294,85 EUR, hvilket svarede til køretøjets anskaffelsespris. Der blev desuden aftalt en øvre grænse for bilens kilometerforbrug på 10 000 km om året. Ved køretøjets tilbagelevering skulle VK betale 0,0737 EUR pr. kørt kilometer herudover, mens han ville få refunderet 0,0492 EUR for hver kilometer, han ikke havde kørt op til denne grænse. Hvis bilen ved tilbagelevering ikke var i en stand, der svarede til dens alder og det aftalte kilometerforbrug, var VK forpligtet til at kompensere BMW Bank for det yderligere værditab. Hverken leasingaftalen eller en separat aftale indeholdt en forpligtelse til at købe køretøjet.

44. Leasingaftalen indeholder følgende klausul med overskriften »Fortrydelsesret« [11]:

»De har en frist på 14 dage til at fortryde Deres aftaleerklæring uden nogen begrundelse. Fristen løber fra tidspunktet for indgåelse af aftalen, dog først efter at låntager har modtaget alle obligatoriske oplysninger i henhold til BGB's § 492, stk. 2 (f.eks. oplysninger om kredittypen, nettolånebeløbet og aftalens løbetid). […]«

45. VK overtog køretøjet. Fra januar 2019 betalte han regelmæssigt de aftalte månedlige rater. Ved brev af 25. juni 2020 meddelte han, at han havde fortrudt aftalen. BMW Bank afviste denne fortrydelse.

[11] – Ifølge den forelæggende ret svarer denne klausul til lovgivningens standardformular, der er angivet i bilag 7 til EGBGB, og hvortil der henvises i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum.

46. Med sit søgsmål mod BMW Bank anlagt ved den forelæggende ret har VK nedlagt påstand om, at det fastslås, at banken ikke kan gøre rettigheder gældende i henhold til leasingaftalen, navnlig ikke krav på betaling af leasingraterne. Han har gjort gældende, at fortrydelsesfristen ikke var begyndt at løbe, eftersom de obligatoriske oplysninger i leasingaftalen er utilstrækkelige og uforståelige. Han har ligeledes anført, at han har ret til at fortryde leasingaftalen i henhold til BGB's § 312g, stk. 1, da der er tale om en aftale indgået uden for fast forretningssted og/eller om fjernsalg. Ifølge VK's argumenter er det ikke muligt at stille spørgsmål til og at få de obligatoriske oplysninger fra BMW Bank, hvis der ikke er en medarbejder eller repræsentant for banken til stede i bilforhandlerens lokaler i forbindelse med forberedelsen af aftalen.

47. BMW Bank har nedlagt påstand om frifindelse. Den har anført, at de regler om fortrydelsesret, der gælder for forbrugerkreditaftaler, ikke finder anvendelse på leasingaftaler med kilometerafregning. Under alle omstændigheder gav leasingaftalen på behørig vis VK alle de obligatoriske oplysninger, herunder om fortrydelsesretten. Oplysningen om fortrydelsesretten svarer nøjagtigt til lovgivningens standardformular og anses således for at opfylde kravene i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og tredje punktum, hvilket indebærer, at fortrydelsesfristen på 14 dage var udløbet, længe inden VK udøvede sin fortrydelsesret. BMW Bank har endvidere gjort gældende, at leasingaftalen ikke er en fjernaftale, eftersom VK var i personlig kontakt med en formidler, som kunne oplyse ham om den tjenesteydelse, han blev tilbudt. Der er heller ikke tale om en aftale indgået uden for fast forretningssted, da formidleren skal anses for at have optrådt i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne som omhandlet i 22. betragtning til direktiv 2011/83.

48. Den forelæggende ret har anført, at tysk retspraksis indtil for nylig har anerkendt, at der er fortrydelsesret i forbindelse med leasingaftaler med kilometerafregning, ved at anvende analoge nationale bestemmelser vedrørende aftaler, hvorved en erhvervsdrivende giver en forbruger henstand med betalingen mod vederlag eller anden finansiel facilitet mod vederlag [12]. Ved dom af 24. februar 2021 [13] fastslog Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) imidlertid, at denne analogi ikke kunne opretholdes. BGB's §§ 495 og 355 indrømmer således ikke leasingtageren en fortrydelsesret i forbindelse med aftaler om leasing af et motorkøretøj. Ifølge nævnte er denne løsning korrekt i forhold til EU-retten, eftersom artikel 2, stk. 2, litra d), i direktiv 2008/48 ikke finder anvendelse på leje- eller leasingaftaler, hvor der ikke er fastsat en pligt til at købe aftalegenstanden, hverken i selve aftalen eller i en separat aftale. Da der ikke foreligger nogen købsforpligtelse i forbindelse med leasingaftaler med kilometerafregning, kan en domstol ikke anvende direktiv 2008/48 analogt. Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt denne analyse er korrekt.

49. Den forelæggende ret ønsker for det første oplyst, hvorvidt en leasingaftale med kilometerafregning som den omhandlede er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48, direktiv 2011/83 eller direktiv 2002/65. Den nævner muligheden for en analog anvendelse af direktiv 2008/48 [14], for så vidt som leasingaftaler med kilometerafregning normalt er udformet således, at de, både hvad angår beregning og i praksis, tager sigte på fuld

[12] – Jf. BGB's § 506, stk. 2, første punktum, nr. 3, og § 495, stk. 1. Ifølge den forelæggende ret var denne retspraksis baseret på den omstændighed, at leasingraterne og den oprindelige værdi i en leasingaftale med kilometerafregning beregnes således, at det sikres, at leasingtageren betaler køretøjets fulde amortiserede værdi. I modsætning til standardaftaler om overdragelse af brugsretten tages der ved beregningen af restværdien kun hensyn til den værdiforringelse, der er knyttet til antallet af kørte kilometer, og ikke til andre faktorer som f.eks. slitage som følge af normal brug. Hovedelementet i aftalen er således ikke overdragelsen af brugsretten til køretøjet, men finansieringen af denne brug.

[13] – Sag nr. VIII ZR 36/20, DE:BGH:2021:240221, juris UVIIIZR36.20.0.

[14] – I henhold til artikel 2, stk. 2, litra d), i direktiv 2008/48 finder dette direktiv ikke anvendelse på leje- eller leasingaftaler, hvor der ikke er fastsat nogen pligt til at købe aftalegenstanden hverken i selve aftalen eller i en separat aftale. Den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning indeholder ikke en sådan forpligtelse.

amortisering af brugen af køretøjet. Subsidiært spørger den forelæggende ret, hvorvidt leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning er en finansiel tjenesteydelse som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 2002/65 og artikel 2, nr. 12), i direktiv 2011/83 [15]. Ifølge den forelæggende ret understøttes denne tilgang af den omstændighed, at der ved leasingaftaler med kilometerafregning ikke er nogen materiel forbindelse mellem leasingtageren og leasingobjektet, eftersom leasingtageren udsøger sig leasingobjektet på baggrund af sine behov. I modsætning til en leasingtager i snæver forstand bærer leasingtageren her alle risici i leasingperioden, skal forsikre køretøjet og gøre sine rettigheder gældende over for tredjemand i tilfælde af mangler ved køretøjet, hvorimod leasinggiveren kun finansierer leasingtagerens brug af køretøjet.

50. Såfremt en leasingaftale med kilometerafregning som den i hovedsagen omhandlede er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48, ønsker den forelæggende ret herefter oplyst, om en national lovgivning, der opstiller en retlig formodning for, at forpligtelsen til at oplyse forbrugeren om fortrydelsesretten er opfyldt – uanset at oplysningerne eventuelt er utilstrækkelige – når aftalen indeholder en klausul, som svarer til en standardformular, der er knyttet som bilag til denne lovgivning (herefter »lovmæssighedsfiktionen«), er forenelig med dette direktivs artikel 10, stk. 2, litra p), og artikel 14, stk. 1. Den forelæggende ret ønsker endvidere oplyst, om den skal undlade at anvende denne lovgivning, når den finder dette hensigtsmæssigt.

51. Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt lovmæssighedsfiktionen er forenelig med Domstolens Kreissparkasse Saarlouis-dom [16]. Her fastslog den bl.a., at for så vidt angår de oplysninger, hvortil henvises i artikel 10 i direktiv 2008/48, skal bestemmelsens stk. 2, litra p), fortolkes således, at den er til hinder for, at der i en kreditaftale henvises til en national bestemmelse, som igen henviser til andre bestemmelser i den nationale lovgivning [17]. Den forelæggende ret har anført, at Bundesgerichtshofs (forbundsdomstol) 11. civile afdeling fastslog, at den ikke kunne følge denne retspraksis, eftersom EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, hvad angår bogstav, ånd, formål og tilblivelseshistorie er til hinder for en fortolkning, der ville være i overensstemmelse med direktiv 2008/48 [18]. Den pågældende afdeling anså heller ikke en direkte anvendelse af dette direktiv for mulig, eftersom Domstolen med hensyn til forbrugerkredit havde udelukket muligheden for en fortolkning af den nationale lovgivning på grænsen til contra legem med henblik på at opfylde de EU-retlige krav. Den forelæggende ret er imidlertid af den opfattelse, at Domstolen hidtil har givet mulighed for at anvende princippet om EU-rettens forrang med hensyn til direktiv 2008/48 [19].

52. For det andet ønsker den forelæggende ret en afklaring hvad angår de oplysninger, som forbrugerkreditaftaler skal angive i henhold til artikel 10, stk. 2, litra p), l) og t), i direktiv 2008/48. Den har spurgt, om den omstændighed alene, at der mangler obligatoriske oplysninger, kan være til hinder for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe i henhold til direktivets artikel 14, stk. 1, eller om den omstændighed, at oplysningerne er ufuldstændige eller materielt urigtige, har samme konsekvens.

[15] – I henhold til artikel 3, stk. 3, litra d), i direktiv 2011/83 finder dette direktiv ikke anvendelse på aftaler om finansielle tjenesteydelser.

[16] – Dom af 26.3.2020 (C-66/19, EU:C:2020:242, herefter »Kreissparkasse Saarlouis-dommen«).

[17] – Som det fremgår af dette forslag til afgørelses punkt 44, indeholder den i hovedsagen omhandlede leasingaftale en sådan henvisning. Den forelæggende ret ønsker oplyst, hvorvidt Kreissparkasse Saarlouis-dommen har som konsekvens, at de oplysninger om fortrydelsesretten, der er angivet i aftalen, skal anses for utilstrækkelige, således at fortrydelsesfristen i henhold til BGB's § 356b, stk. 2, sammenholdt med § 492, stk. 2, samt med EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, andet punktum, ikke er begyndt at løbe.

[18] – Den forelæggende ret har i forelæggelsesafgørelsen anført, at der i den tyske retslitteratur er udtrykt den opfattelse, at lovmæssighedsfiktionen kan fortolkes således, at den kun vedrører opfyldelsen af de krav, der er fastsat i national ret, og ikke kravene i EU-retten.

[19] – Den forelæggende ret har henvist til dom af 21.4.2016, Radlinger og Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, præmis 76-79).

53. For det tredje ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en forbrugers udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med en forbrugerkreditaftale kan forældes på grund af en tilsidesættelse af princippet om god tro, der er fastsat i BGB's § 242.

54. For det fjerde ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt en forbrugers udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med en forbrugerkreditaftale kan anses for misbrug, og i givet fald under hvilke omstændigheder. Den har anført, at Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) i en nyere dom har fastslået, at udøvelsen af fortrydelsesretten kan udgøre misbrug og dermed en tilsidesættelse af BGB's § 242, når forbrugeren ved at påberåbe sig den manglende lovmæssighedsfiktion knyttet til lovgivningens standardformular søger at udnytte en formel retsstilling. Ifølge nævnte ret kan det i denne forbindelse være nødvendigt at tage hensyn til en række forhold, der ikke er begrænset til følgende: Forbrugeren kan have anset de oplysninger, der ikke var i overensstemmelse med lovgivningens standardformular, for irrelevante for vedkommendes forhold. Den pågældende kan have rejst spørgsmålet om manglende overensstemmelse med lovgivningens standardformular for første gang i forbindelse med en appel. Eller forbrugeren kan have »udøvet sin fortrydelsesret for at kunne tilbagelevere køretøjet efter at have brugt det i overensstemmelse med dets formål i en forholdsvis lang periode ud fra den – fejlagtige – opfattelse, at vedkommende ville være fritaget for forpligtelsen til at betale erstatning«.

55. Såfremt, subsidiært, en leasingaftale med kilometerafregning som den omhandlede er en levering af en finansiel tjenesteydelse som omhandlet i direktiv 2002/65 og direktiv 2011/83, ønsker den forelæggende ret for det første oplyst, hvorvidt en sådan aftale kvalificeres som en »aftale indgået uden for fast forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 8), i direktiv 2011/83[20]. Den er i tvivl om, hvorvidt forretningsstedet for en person, som blot medvirker ved udarbejdelsen af aftalen – i dette tilfælde bilforhandleren – der ikke har beføjelse til at repræsentere den erhvervsdrivende med henblik på indgåelse af denne aftale, er den erhvervsdrivendes faste forretningssted som omhandlet i artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83. Der rejser sig et specifikt spørgsmål om, hvorvidt en sådan persons medvirken kan sidestilles med at optræde »i den [erhvervsdrivendes] navn eller på dennes vegne« som omhandlet i artikel 2, nr. 2), i direktiv 2011/83 og følgelig i BGB's § 312b, stk. 1, andet punktum, og § 312b, stk. 2.

56. For det andet er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning er omfattet af undtagelsen fra bestemmelserne om fortrydelsesret i artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 og i BGB's § 312g, stk. 2, nr. 9, vedrørende biludlejning. I denne forbindelse har den forelæggende ret bl.a. gjort opmærksom på, at »biludlejning« ifølge en dom afsagt af Oberlandesgericht München (den regionale ret i første instans i München, Tyskland) den 18. juni 2020[21] omfatter korttidsudlejning af biler, men ikke leasingaftaler med kilometerafregning.

[20] – Hvis leasingaftalen med kilometerafregning kvalificeres som en aftale indgået uden for fast forretningssted, har leasingtageren ifølge den forelæggende ret fortrydelsesret i henhold til BGB's § 312g, stk. 1. Den har anført, at direktiv 2011/83 ganske vist ikke indrømmer forbrugerne fortrydelsesret hvad angår aftaler om finansielle tjenesteydelser, men fortolkningen af BGB's § 312b, stk. 1, der vedrører aftaler indgået uden for fast forretningssted, afhænger af fortolkningen af bestemmelserne i direktiv 2011/83. Den har henvist til dom af 19.10.2017, Solar Electric Martinique (C-303/16, EU:C:2017:773, præmis 26), og til Kreissparkasse Saarlouis-dommen (præmis 29), hvori Domstolen fastslog, at »[s]åfremt den i national ret valgte regulering af situationer, der ikke er omfattet af anvendelsesområdet for den pågældende EU-retsakt, er hentet fra nævnte retsakt, har det således afgjort interesse for Unionen, for at undgå senere fortolkningsuoverensstemmelser, at bestemmelser, der er hentet fra denne retsakt, fortolkes ensartet«.

[21] – Sag 32 U 7119/19, DE:OLGMUEN:2020:0618 32U7119 19.0A, BeckRS2020,13248, præmis 39.

57. For det tredje ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt en leasingaftale med kilometerafregning som den omhandlede kan kvalificeres som en »aftale om fjernsalg« som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 2002/65 og artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83, når forbrugeren kun har personlig kontakt med en mellemmand, der blot medvirker ved forberedelsen af aftalen og ikke har beføjelse til at indgå den som repræsentant for den erhvervsdrivende[22]. Den har bl.a. anført, at betingelsen i disse bestemmelser om, at der »udelukkende anvendes en eller flere former for fjernkommunikationsteknikker«, ifølge Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), ikke er opfyldt, når forbrugeren i den forberedende fase af indgåelsen af aftalen har personlig kontakt med tredjemand, som på den erhvervsdrivendes vegne giver vedkommende oplysninger om aftalen.

58. På denne baggrund har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Vedrørende lovmæssighedsfiktionen i henhold til [EGBGB's] artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum […]:

a) Er EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, uforenelige med artikel 10, stk. 2, litra p), og artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], for så vidt som disse bestemmelser fastslår, at aftalevilkår, der er i strid med betingelserne i artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv [2008/48], alligevel opfylder kravene i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og andet punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, andet punktum, nr. [2], litra b)?

Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende:

b) Følger det af EU-retten, navnlig af artikel 10, stk. 2, litra p), og artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], at EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, ikke skal anvendes, for så vidt som disse bestemmelser i EGBGB fastslår, at aftalevilkår, der er i strid med betingelserne i artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv [2008/48], alligevel opfylder kravene i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og andet punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, andet punktum, nr. [2], litra b)?

Såfremt spørgsmål 1. b) ikke besvares bekræftende:

2) Vedrørende de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48]:

a) Skal artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at det rentebeløb, der påløber pr. dag, og som skal angives i kreditaftalen, skal beregnes i henhold til den kontraktlige debitorrente, der er anført i aftalen?

b) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til [BGB's] § 247 […], på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum) som et absolut tal, og skal forbrugeren informeres om referencesatsen (basisrentesatsen), og om, at denne kan ændre sig?

[22] – Såfremt leasingaftalen med kilometerafregning kvalificeres som en aftale om fjernsalg, har leasingtageren ifølge den forelæggende ret fortrydelsesret i henhold til BGB's § 312g, stk. 1.

c) Skal artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalens tekst skal angive de væsentlige formelle betingelser for klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister?

Såfremt mindst et af de ovenstående spørgsmål 2. a)-c) besvares bekræftende:

d) Skal artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at fristen for udøvelse af fortrydelsesretten kun begynder at løbe, såfremt oplysningerne i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] er angivet fuldstændigt og korrekt?

Såfremt spørgsmålet besvares benægtende:

e) Hvilke kriterier er relevante for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe på trods af ufuldstændige eller ukorrekte oplysninger?

Såfremt ovenstående spørgsmål […] 1. a) og/eller mindst et af de under spørgsmål […] 2. a)-c) besvares bekræftende:

3) Vedrørende fortabelsen […] af den fortrydelsesret, der består i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48]:

a) Kan fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48] fortabes?

Såfremt dette er tilfældet:

b) Udgør fortabelsen en tidsbegrænsning af fortrydelsesretten, der skal være reguleret i en parlamentslov?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

c) Forudsætter en fortabelse i subjektiv henseende, at forbrugeren vidste, at dennes fortrydelsesret fortsat bestod, eller at denne i det mindste var ansvarlig for sit manglende kendskab, idet dette skyldtes grov uagtsomhed?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

d) Er kreditgiverens mulighed for at meddele kredittageren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv [2008/48] og dermed sætte fristen i gang til hinder for at anvende reglerne om fortabelse i god tro […]?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

e) Er dette foreneligt med de faste folkeretlige principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til Grundgesetz (den tyske grundlov, herefter »forfatningen«).

Såfremt dette er tilfældet:

f) Hvorledes skal de tyske retsanvendende myndigheder i givet fald løse en konflikt mellem bindende folkeretlige regler og krav fra Den Europæiske Unions Domstol?

4) Vedrørende den antagelse, at der i forbindelse med forbrugerens udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48] foreligger misbrug af rettigheder:

   a) Kan udøvelsen af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48] udgøre et misbrug af rettigheder?

      Såfremt dette er tilfældet:

   b) Såfremt det antages, at der foreligger et misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten, foreligger der da en begrænsning af fortrydelsesretten, der skal være reguleret i en parlamentslov?

      Såfremt dette ikke er tilfældet:

   c) Forudsætter antagelsen om, at der foreligger misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten i subjektiv henseende, at forbrugeren vidste, at dennes fortrydelsesret fortsat bestod, eller at denne i det mindste var ansvarlig for sit manglende kendskab, idet dette skyldtes grov uagtsomhed?

      Såfremt dette ikke er tilfældet:

   d) Er kreditgiverens mulighed for at meddele kredittageren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv [2008/48] og dermed sætte fristen i gang til hinder for den antagelse, at der foreligger misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten i henhold til princippet om god tro?

      Såfremt dette ikke er tilfældet:

   e) Er dette foreneligt med de faste folkeretlige principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til forfatningen?

      Såfremt dette er tilfældet:

   f) Hvorledes skal de tyske retsanvendende myndigheder i givet fald løse en konflikt mellem bindende folkeretlige regler og krav fra Den Europæiske Unions Domstol?

5) Er aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning med en varighed på ca. to til tre år, som er indgået uden almindelig opsigelsesret i henhold til en standardformular, hvor forbrugeren er forpligtet til at sørge for fuld kaskoforsikring af køretøjet, skal gøre mangelsbeføjelser gældende over for tredjemand (navnlig over for forhandlere og producenter af køretøjet), og hvor denne tillige bærer risikoen for bortkomst, beskadigelse og øvrige værdiforringelser, omfattet af anvendelsesområdet for direktiv [2011/83] og/eller direktiv [2008/48] og/eller direktiv [2002/65]? Er der i den forbindelse tale om kreditaftaler som omhandlet i artikel 3, litra c), i direktiv [2008/48] og/eller om aftaler om finansielle tjenesteydelser som omhandlet i artikel 2, nr. 12), i direktiv [2011/83] samt artikel 2, litra b), i direktiv [2002/65]?

6) Såfremt aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning – som beskrevet under punkt 5 – er aftaler om finansielle tjenesteydelser:

a) Gælder også faste forretningssteder for en person, der for den erhvervsdrivende forbereder transaktioner med forbrugere, men ikke selv har beføjelse til at indgå de pågældende aftaler, som ubevægelige detailforretningssteder som omhandlet i artikel 2, nr. 9), i direktiv [2011/83]?

Såfremt dette er tilfældet:

b) Gælder dette også, såfremt den person, der forbereder aftalen, driver erhvervsmæssig virksomhed i en anden branche og/eller tilsynsretligt og/eller civilretligt ikke har beføjelse til at indgå aftaler om finansielle tjenesteydelser?

7) Såfremt et af spørgsmålene under 6. a) eller b) besvares benægtende:

Skal artikel 16, litra l), i direktiv [2011/83] fortolkes således, at aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning (som beskrevet ovenfor under II. 5), er omfattet af disse undtagelser?

8) Såfremt aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning – som beskrevet under punkt 5 – er aftaler om finansielle tjenesteydelser:

a) Foreligger der også en aftale om fjernsalg som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv [2002/65] og artikel 2, nr. 7), i direktiv [2011/83], når der i forbindelse med forhandlingerne om aftalen kun var personlig kontakt med en person, der forbereder transaktioner med forbrugere for den erhvervsdrivende, men ikke selv har beføjelse til at indgå de pågældende aftaler?

Såfremt dette er tilfældet:

b) Gælder dette også, såfremt den person, der forbereder aftalen, driver erhvervsmæssig virksomhed i en anden branche og/eller tilsynsretligt og/eller civilretligt ikke har beføjelse til at indgå aftaler om finansielle tjenesteydelser?«

B. Sag C-47/21

59. Den 12. april 2017 indgik F.F. som forbruger en aftale med C. Bank AG om et lån på 15 111,70 EUR med henblik på køb af et brugt motorkøretøj til privat brug.

60. Den bilforhandler, hos hvem F.F. købte køretøjet, fungerede som kreditformidler for C. Bank i forbindelse med forberedelsen og indgåelsen af låneaftalen og anvendte den standardaftaleformular, som banken stillede til rådighed. Købsprisen androg 14 880,00 EUR. Efter fradrag af et beløb på 2 000,00 EUR i udbetaling skulle det resterende beløb på 12 880,00 EUR finansieres via et lån. Ifølge denne låneaftale tilbagebetales beløbet i 60 månedlige rater samt en sidste betaling på et nærmere angivet beløb.

61. Den indeholder følgende klausul[23]:

»Fortrydelsesret

[23] – Denne klausul er i overensstemmelse med lovgivningens standardformular, der er angivet i bilag 7 til EGBGB, og hvortil der henvises i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum.

Låntageren har en frist på 14 dage til at fortryde sin aftaleerklæring uden nogen begrundelse. Fristen løber fra tidspunktet for indgåelse af aftalen, dog først efter at låntager har modtaget alle obligatoriske oplysninger i henhold til BGB's § 492, stk. 2 (f.eks. oplysninger om kredittypen, nettolånebeløbet og aftalens løbetid). […]«

62. Ejerskabet til køretøjet blev overdraget til C. Bank som garanti for tilbagebetaling af lånet. Efter lånets udbetaling betalte F.F. regelmæssigt de aftalte månedlige afdrag. Den 1. april 2020 fortrød han låneaftalen. C. Bank afviste hans fortrydelse.

63. I sagen anlagt ved den forelæggende ret har F.F. nedlagt påstand om tilbagebetaling af de månedlige afdrag, som han havde betalt, samt hans udbetaling erlagt til sælger, dvs. 10 110,11 EUR, efter at han har tilbageleveret køretøjet til C. Bank. Han har desuden nedlagt påstand om, at det fastslås, at C. Bank var i fordringshavermora med modtagelsen af køretøjet. F.F. har gjort gældende, at hans fortrydelse er gyldig, eftersom fortrydelsesfristen ikke er begyndt at løbe, fordi oplysningerne om fortrydelsesretten ikke var tydelige, og de obligatoriske oplysninger, som han var blevet meddelt, var fejlagtige.

64. C. Bank har nedlagt påstand om frifindelse. Banken har gjort gældende, at den har meddelt F.F. alle de obligatoriske oplysninger ved brug af lovgivningens standardformular, hvorfor disse oplysninger skal anses for korrekte i overensstemmelse med EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og tredje punktum. F.F. udøvede således fortrydelsesretten for sent. Subsidiært har C. Bank nedlagt påstand om, at F.F.s adfærd udgør misbrug af rettigheder.

65. For det første ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt den nationale lovgivning, der opstiller lovmæssighedsfiktionen, er i overensstemmelse med direktiv 2008/48, og om den skal undlade at anvende denne lovgivning, når den finder dette hensigtsmæssigt. Selv om C. Bank anvendte lovgivningens standardformular, anvendte banken den ikke korrekt, for så vidt som den også oplyste F.F. om tilknyttede aftaler, idet han ikke havde indgået sådanne aftaler. Eftersom de kriterier, som Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) opstillede for at fastslå, om der foreligger et rettighedsmisbrug, er opfyldt i den foreliggende sag, kan F.F. ikke gøre gældende, at lovmæssighedsfiktionen ikke finder anvendelse. Den forelæggende ret har desuden fremført de samme betragtninger som dem, der er anført i dette forslag til afgørelses punkt 50 og 51.

66. For det andet ønsker den forelæggende ret en afklaring med hensyn til de oplysninger, der skal angives i forbrugerkreditaftaler i henhold til artikel 10, stk. 2, litra l), r) og t), i direktiv 2008/48. Den er i tvivl om, hvorvidt den omstændighed, at de oplysninger, der er givet, blot er ufuldstændige eller materielt fejlagtige, kan være til hinder for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe.

67. For det tredje ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en forbrugers udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med en forbrugerkreditaftale kan forældes på grund af en tilsidesættelse af princippet om god tro, der er fastsat i BGB's § 242.

68. For det fjerde ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt en forbrugers udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med en forbrugerkreditaftale kan anses for at være misbrug, og i givet fald under hvilke omstændigheder. Den forelæggende rets betragtninger i denne henseende er anført i dette forslag til afgørelses punkt 54.

69. For det femte ønsker den forelæggende ret en afklaring med hensyn til forbrugerens ret til tilbagebetaling af de månedlige afdrag, der er betalt, såfremt den kreditaftale, som vedkommende har fortrudt, er knyttet til en aftale om køb af varer. Ifølge Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) foreskriver den nationale lovgivning [24], at såfremt en forbruger fortryder en kreditaftale, der er knyttet til en aftale om køb af et motorkøretøj, kan kreditor [25] afvise at tilbagebetale de månedlige rater og, i givet fald, udbetalingen, indtil køretøjet er tilbageleveret, eller forbrugeren har fremlagt dokumentation for, at det er tilbageleveret. Hvad angår den civile procedure har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) – ved analog anvendelse af BGB's § 322, stk. 2 – fastslået, at dette krav om forlods tilbagelevering medfører, at forbrugeren kun kan gives medhold i et søgsmål vedrørende et betalingskrav over for kreditgiveren, såfremt forbrugeren enten har opfordret kreditor til at tage motorkøretøjet tilbage og herved givet kreditor et »faktisk tilbud« som omhandlet i BGB's § 294, eller forbrugeren har fremlagt dokumentation for at have tilbageleveret køretøjet til kreditor.

70. Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt såvel kravet om forlods tilbagelevering som de proceduremæssige konsekvenser heraf er forenelige med den effektive virkning af fortrydelsesretten, der foreskrives i artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48. Udøvelsen af fortrydelsesretten ville blive betydeligt begrænset i praksis, hvis forbrugeren skulle tilbagelevere køretøjet, inden vedkommende kunne anlægge sag med henblik på tilbagebetaling af afdragene på lånet. Endvidere ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 har direkte virkning, således at den bør undlade at anvende ovennævnte nationale bestemmelser.

71. For det sjette har den forelæggende ret, der udgøres af en enedommer, anført, at det fremgår af Bundesgerichtshofs (forbundsdomstol) praksis, at en enedommer i henhold til de nationale processuelle regler ikke har ret til at forelægge Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF og i dette tilfælde skal henvise sagen til en ret, der er sammensat af flere dommere. Den er i tvivl om, hvorvidt disse bestemmelser er i overensstemmelse med artikel 267 TEUF, og om den i benægtende fald bør undlade at anvende dem.

72. På denne baggrund har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål, idet det første, det tredje og det fjerde spørgsmål er identiske med de præjudicielle spørgsmål i sag C-38/21:

»1) […]

Uanset hvorledes spørgsmål […] 1. a) og b) besvares:

2) Vedrørende de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48]:

a) (Spørgsmål 2. a) er blevet trukket tilbage)

b) Vedrørende artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv [2008/48]:

[24] – BGB's § 358, stk. 4, første punktum, sammenholdt med § 357, stk. 4, første punktum.

[25] – Jf. BGB's § 358, stk. 4, femte punktum.

aa) Skal denne bestemmelse fortolkes således, at oplysningerne i kreditaftalen om den kompensation for førtidig indfrielse, der skal betales ved førtidig tilbagebetaling af lånet, skal være så præcise, at forbrugeren som minimum tilnærmelsesvis kan beregne, hvor meget den kompensation, der skal betales, andrager?

(såfremt spørgsmålet ovenfor besvares bekræftende)

bb) Er artikel 10, stk. 2, litra r), og artikel 14, stk. 1, andet punktum, i direktiv [2008/48] til hinder for en national ordning, hvorefter fristen for udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48/EF i tilfælde af ufuldstændige angivelser i kreditaftalen alligevel begynder at løbe ved kontraktens indgåelse, og den eneste retsfølge, der indtræder, er bortfald af kreditgiverens ret til kompensation for den førtidige tilbagebetaling af kreditten?

c) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til [BGB's] § 247 […], på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum) som et absolut tal, og skal forbrugeren informeres om referencesatsen (basisrentesatsen) og om, at denne kan ændre sig?

d) Skal artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalens tekst skal angive de væsentlige formelle betingelser for klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister?

Såfremt mindst et af de ovenstående spørgsmål 2. a)-d) besvares bekræftende:

e) Skal artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at fristen for udøvelse af fortrydelsesretten kun begynder at løbe, såfremt oplysningerne i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48/EF er angivet fuldstændigt og korrekt?

Såfremt spørgsmålet besvares benægtende:

f) Hvilke kriterier er relevante for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe på trods af ufuldstændige eller ukorrekte oplysninger?

Såfremt ovenstående spørgsmål 1. a) og/eller mindst et af de under 2. a)-d) stillede spørgsmål besvares bekræftende:

3) […]

4) […]

5) Uanset hvorledes ovenstående spørgsmål besvares:

a) Er det foreneligt med EU-retten, navnlig med fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48], når det i forbindelse med en kreditaftale, der er knyttet til en købsaftale, efter forbrugerens gyldige udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48] ifølge national ret forholder sig således, at

   aa) forbrugerens krav over for kreditgiveren på tilbagebetaling af de betalte afdrag først forfalder til betaling, når forbrugeren har tilbageleveret den købte genstand til kreditgiveren eller har dokumenteret, at han har sendt genstanden til kreditgiveren?

   bb) forbrugeren ikke kan gives medhold i et søgsmål vedrørende tilbagebetaling af de afdrag, som forbrugeren har betalt, efter tilbageleveringen af købsgenstanden, såfremt kreditgiveren ikke er kommet i fordringshavermora med modtagelsen af købsgenstanden?

   Såfremt spørgsmålet besvares benægtende:

b) Følger det af EU-retten, at de regler, der er beskrevet under a) aa) og/eller a) bb), ikke finder anvendelse?

Uanset hvorledes ovenstående spørgsmål […] 1.-5. besvares:

6) Er § 348a, stk. 2, nr. 1, i Zivilprozeßordnung (den tyske retsplejelov, herefter »ZPO«), for så vidt som denne bestemmelse også vedrører afsigelse af forelæggelseskendelser i henhold til artikel 267, stk. 2, TEUF, uforenelig med de nationale domstoles forelæggelseskompetence i henhold til artikel 267, stk. 2, TEUF, således at den ikke kan anvendes på spørgsmålet om afsigelse af forelæggelseskendelser?«

C. Sag C-232/21

73. De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for denne præjudicielle forelæggelse, er betydeligt sammenfaldende med de faktiske omstændigheder i sag C-47/21. Efter at have indgivet låneansøgninger henholdsvis den 30. juni 2017, den 28. marts 2017, den 26. januar 2019 og den 31. januar 2012 indgik CR, AY, ML og BQ, som forbrugere, låneaftaler med Volkswagen Bank GmbH (i CR's tilfælde) eller med denne banks filial Audi Bank vedrørende nettolånebeløb på 21 418,66 EUR, 28 671,25 EUR, 18 972,74 EUR og 30 208,10 EUR. Alle disse låneaftaler blev indgået med det formål at finansiere købet af et brugt motorkøretøj til privat benyttelse. Salgsprisen for de køretøjer, der blev købt af CR, AY, ML og BQ var henholdsvis 30 490 EUR, 31 920 EUR, 28 030 EUR og 27 750 EUR. CR, AY og ML ydede en udbetaling til bilforhandleren og finansierede den resterende købspris samt livsforsikring og invaliditetsforsikring via de respektive lån. BQ ydede ikke nogen udbetaling, men betalte hele bilens købspris samt udgifterne til livsforsikring og invaliditetsforsikring via lånet.

74. Låneaftalerne indeholder en klausul, der er identisk med eller meget lig den, der er gengivet i dette forslag til afgørelses punkt 61.

75. De bilforhandlere, hos hvem bilerne blev købt, handlede som kreditformidlere for bankerne i forbindelse med forberedelsen og indgåelsen af låneaftalerne og anvendte den standardaftaleformular, som disse banker havde stillet til rådighed. Lånene skulle tilbagebetales i 48 (hvad angår CR og AY), 36 (hvad angår ML) og 60 (hvad angår BQ) månedlige rater. CR, AY, ML og BQ skulle desuden betale en afsluttende rate af en bestemt størrelse.

76. Efter at lånene var blevet udbetalt, betalte CR, AY, ML og BQ de aftalte månedlige afdrag regelmæssigt. Imidlertid fortrød de henholdsvis den 31. marts 2019, den 13. juni 2019, den 16. september 2019 og den 20. september 2020 deres respektive låneaftaler. CR, ML og BQ tilbød at tilbagelevere køretøjet til bankens vedtægtsmæssige hjemsted til gengæld for samtidig tilbagebetaling af de beløb, som de havde betalt. BQ tilbagebetalte lånet fuldt ud. Volkswagen Bank og Audi Bank afviste alle disse forsøg på at fortryde aftalerne.

77. CR, AY, ML og BQ anlagde sag ved den forelæggende ret mod Volkswagen Bank og Audi Bank. De har gjort gældende, at oplysningerne om fortrydelsesretten og de øvrige obligatoriske oplysninger ikke var blevet meddelt dem korrekt, og at fortrydelsesfristen derfor ikke var begyndt at løbe på de datoer, hvor de fortrød deres respektive låneaftaler. CR har bl.a. krævet tilbagebetaling af de månedlige afdrag, som han har betalt, samt den udbetaling, som han har erlagt til forhandleren, samtidig med eller, subsidiært, efter at han har tilbageleveret køretøjet. Han har desuden nedlagt påstand om, at det fastslås, at han hverken skylder renter eller afdrag på hovedstolen fra fortrydelsesdatoen, og at banken var i fordringshavermora med at tage køretøjet tilbage. ML's påstande er i det væsentlige identiske med CR's. AY har principalt nedlagt påstand om, at det fastslås, at han fra fortrydelsesdatoen ikke længere skylder renter eller kapital af lånet. BQ har principalt nedlagt påstand om tilbagebetaling af de betalte månedlige afdrag og om, at det fastslås, at banken var i fordringshavermora med at tage køretøjet tilbage.

78. Volkswagen Bank og Audi Bank har principalt nedlagt påstand om frifindelse. De har gjort gældende, at de ved at anvende lovgivningens standardformular har givet CR, AY, ML og BQ alle de obligatoriske oplysninger, og at fortrydelsesfristen på 14 dage derfor var udløbet. For så vidt angår CR og AY har de subsidiært gjort gældende, at fortrydelsesretten er forældet, og at de lovligt lagde til grund, at disse forbrugere ikke længere ville udøve deres fortrydelsesret, efter at de havde brugt køretøjerne og regelmæssigt betalt deres månedlige afdrag. For ML's og BQ's vedkommende har de endvidere gjort gældende, at de ikke er i mora med at tage køretøjerne tilbage, eftersom disse forbrugere ikke har givet dem et faktisk tilbud i henhold til BGB's § 294.

79. Den forelæggende ret har anført, at spørgsmål om fortabelse og misbrug af fortrydelsesretten ifølge Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) primært undersøges i forbindelse med aftaler, som allerede er fuldstændig opfyldt af parterne.

80. Under disse omstændigheder har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg) på grundlag af betragtninger, som i det væsentlige svarer til de i nærværende forslag til afgørelses punkt 65-71 anførte, besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål, idet det første, det tredje og det fjerde til det sjette spørgsmål er næsten identiske med de præjudicielle spørgsmål i sag C-47/21:

»1) […]

2) Vedrørende de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48]:

   a) Skal artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at det rentebeløb, der påløber pr. dag, og som skal angives i kreditaftalen, skal beregnes i henhold til den kontraktlige debitorrente, der er anført i aftalen?

   b) […]

   [Såfremt spørgsmål 2. a) eller b) ovenfor besvares bekræftende]:

c) Skal artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at fristen for udøvelse af fortrydelsesretten kun begynder at løbe, såfremt oplysningerne i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] er angivet fuldstændigt og korrekt?

Såfremt spørgsmålet besvares benægtende:

d) Hvilke kriterier er relevante for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe på trods af ufuldstændige eller ukorrekte oplysninger?

Såfremt [spørgsmål 1. a)] og/eller [spørgsmål 2. a) eller b)] besvares bekræftende:

3) Vedrørende fortabelsen […] af den fortrydelsesret, der består i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48]:

a) […]

b) […]

c) […] Gælder dette også for afsluttede aftaler?

d) […] Gælder dette også for afsluttede aftaler?

e) […]

f) […]

4) Vedrørende den antagelse, at der i forbindelse med forbrugerens udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48] foreligger misbrug af rettigheder:

a) […]

b) […]

c) […] Gælder dette også for afsluttede aftaler?

d) […] Gælder dette også for afsluttede aftaler?

e) […]

f) […]

5) […]

6) […]«

IV. Retsforhandlingerne for Domstolen

81. Ved afgørelse af 22. april 2021 har Domstolens præsident besluttet at forene sag C-38/21 og sag C-47/21 med henblik på den skriftlige og den mundtlige forhandling samt dommen.

82. Ved afgørelse af 3. august 2021 har den forelæggende ret trukket det andet spørgsmål, litra a), i sag C-47/21 tilbage, idet tvisten i en af de to sager i hovedsagen er blevet afgjort i mindelighed.

83. I sag C-38/21 har den forelæggende ret ved en forelæggelsesafgørelse af 24. august 2021 besluttet at indgive et tillæg til sin oprindelige anmodning og at stille supplerende præjudicielle spørgsmål.

84. Ved afgørelse af 31. maj 2022 har Domstolen forenet sag C-232/21 og de forenede sager C-38/21 og C-47/21 med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

85. BMW Bank, C. Bank, Volkswagen Bank og Audi Bank, den tyske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. De samme parter og CR har skriftligt besvaret et spørgsmål, som Domstolen havde stillet den 31. maj 2022.

86. CR, BMW Bank, C. Bank, Volkswagen Bank og Audi Bank, den tyske regering og Kommissionen har i retsmødet den 7. september 2022 afgivet mundtlige indlæg og besvaret Domstolens spørgsmål.

V. Bedømmelse

87. Domstolen har anmodet om, at følgende spørgsmål behandles i dette forslag til afgørelse:

— det første spørgsmål i sag C-38/21, sag C-47/21 og sag C-232/21

— det andet spørgsmål i sag C-38/21, sag C-47/21 og sag C-232/21, for så vidt som det vedrører igangsættelsen af fortrydelsesfristen i det tilfælde, hvor en forbruger har fået ufuldstændige eller materielt urigtige oplysninger

— det fjerde spørgsmål i sag C-38/21, sag C-47/21 og sag C-232/21, for så vidt som det, med henvisning til forbrugerens adfærd efter vedkommendes fortrydelse af aftalen, omhandler anvendelsen af princippet om misbrug af rettigheder med henblik på at begrænse udøvelsen af fortrydelsesretten og spørgsmålet om, hvorvidt det i denne sammenhæng er relevant, at parterne helt havde opfyldt aftalen

— det femte spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21

— det femte, det sjette og det syvende spørgsmål i sag C-38/21.

88. Med henblik på at give den forelæggende ret et brugbart svar vil jeg desuden foreslå et svar på det ottende spørgsmål i sag C-38/21.

89. Min analyse af disse spørgsmål består af to dele. Jeg vil først behandle anmodningen om præjudiciel afgørelse i sag C-38/21, hvor jeg vil begynde med det femte spørgsmål, der vedrører arten af leasingaftalen med kilometerafregning. Svaret på dette spørgsmål er afgørende for, hvilke af de øvrige spørgsmål der kræver et svar. Jeg vil derefter behandle den forelæggende rets spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21.

A. Sag C-38/21

1. Det femte spørgsmål i sag C-38/21

90. Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorvidt en aftale om leasing af et motorkøretøj med kilometerafregning, som den i hovedsagen omhandlede, er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2002/65, direktiv 2008/48 eller direktiv 2011/83.

91. Ifølge den beskrivelse, der er givet af den forelæggende ret, BMW Bank og den tyske regering, har en sådan aftale til formål, mod betaling af månedlige rater, at stille et motorkøretøj til rådighed for leasingtageren i en periode på to til tre år med en øvre grænse for det antal kilometer, der kan køres med køretøjet. Ved periodens afslutning betaler leasingtageren kompensation til leasinggiveren, hvis antallet af kørte kilometer overstiger det aftalte kilometerantal. Omvendt får leasingtageren tilbagebetalt et beløb fra leasinggiveren, hvis det kørte kilometerantal er lavere end det aftalte. Leasingtageren bærer risikoen for bortkomst, beskadigelse og øvrige værdiforringelser af køretøjet i hele aftalens løbetid og skal derfor tegne en kaskoforsikring. Desuden påhviler det leasingtageren at gøre mangelsbeføjelser gældende over for tredjemand, navnlig over for bilforhandleren og producenten. Leasingaftalen med kilometerafregning eller en eventuel separat aftale pålægger ikke leasingtageren nogen pligt til at købe køretøjet. Endelig påtager leasingtageren sig ikke nogen restværdigaranti ved aftalens udløb; vedkommende skal kun kompensere for værditabet, hvis det ved tilbagelevering af køretøjet konstateres, at dets tilstand ikke svarer til dets alder, eller at det maksimale kilometerforbrug, som er fastsat i aftalen, er overskredet.

92. Jeg foreslår, at det femte spørgsmål i sag C-38/21 behandles i tre dele. For det første er det efter min opfattelse klart, at en aftale om leasing af et motorkøretøj med kilometerafregning, som beskrevet ovenfor, ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48 [26]. Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2008/48 vedrører »kreditaftaler«, der defineres i artikel 3, litra c). Det fremgår af artikel 2, stk. 2, litra d), at direktiv 2008/48 kun finder anvendelse på leasingaftaler, når der i selve aftalen eller i en separat aftale er fastsat en pligt for leasingtageren til at købe aftalegenstanden [27]. Det er således kun under disse klart definerede omstændigheder, at leasingaftaler kan anses for kreditaftaler som omhandlet i direktiv 2008/48. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen i sag C-38/21, at hverken leasingaftalen med kilometerafregning eller en separat aftale fastsætter en pligt til at købe det pågældende motorkøretøj.

93. Jeg er ikke enig i den forelæggende rets argument om, at det er muligt at anvende bestemmelserne i direktiv 2008/48 analogt, da leasingaftaler med kilometerafregning generelt er udformet således, at de resulterer i fuld amortisering af brugen af køretøjet i leasingperioden. Denne konklusion når jeg frem til af den simple grund, at direktiv 2008/48 utvetydigt udelukker leasingaftaler uden købsforpligtelse fra sit anvendelsesområde [28]. Under alle omstændigheder er der, som BMW Bank og den tyske regering med rette har påpeget, ikke noget retligt tomrum i den foreliggende sag, der kan begrunde en analog anvendelse af andre regler.

[26] – Dette synspunkt deles af alle de parter, der har afgivet indlæg i sag C-38/21, samt af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol).

[27] – En sådan pligt anses for at foreligge, hvis kreditgiveren ensidigt beslutter dette. I sag C-38/21 har BMW Bank anført, at den ikke kunne træffe en sådan ensidig afgørelse. Det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve dette.

[28] – Jf. i denne retning og analogt dom af 18.9.2019, Riel (C-47/18, EU:C:2019:754, præmis 43).

94. For det andet – hvad angår anvendelsen af direktiv 2002/65 – angives dette direktivs formål i artikel 1, stk. 1, som en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne [29]. I artikel 2, litra b), i direktiv 2002/65 defineres »finansiel tjenesteydelse« som »enhver tjeneste, der har karakter af bank-, kredit-, forsikrings-, individuel pensions-, investerings- eller betalingstjenesteydelse« [30].

95. Jeg er enig i den tyske regerings synspunkt, hvorefter en leasingaftale med kilometerafregning som den omhandlede ikke er en »tjeneste, der har karakter af bank[tjenesteydelse]« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 2002/65. Den type aftale, som er omhandlet her, tilbydes næsten udelukkende af banker, der ejes af producenter af motorkøretøjer, som det er tilfældet i den foreliggende sag, eller af virksomheder, der har specialiseret sig i leasing af motorkøretøjer, såsom biludlejningsfirmaer. Selv om det er et spørgsmål, som det påhviler den forelæggende ret at efterprøve, er leasingaftaler med kilometerafregning ikke noget, der tilbydes af almindelige forretningsbanker. Den omstændighed i sig selv, at en bank er part i en aftale om leasing af et motorkøretøj med kilometerafregning, er ikke tilstrækkelig til at betegne dette som en »tjeneste, der har karakter af banktjenesteydelse«. For at dette kan være tilfældet, er det nødvendigt, at den pågældende aftale opfylder en finansieringsfunktion, jf. nedenstående redegørelse.

96. Spørgsmålet er snarere, hvorvidt en sådan leasingaftale kan udgøre en aftale om en »tjeneste, der har karakter af […] kredit[tjenesteydelse]«, som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 2002/65. Da direktivet ikke definerer begrebet »kredit«, kunne der med henblik på en fortolkning heraf henvises til definitionen af »kreditaftale« i artikel 3, litra c), i direktiv 2008/48. Ud fra denne tilgang fremgår det, at leasingaftaler, som ikke indeholder en købsforpligtelse, ikke vedrører en »tjeneste, der har karakter af kredittjenesteydelse«, eftersom de – som der er redegjort for i dette forslag til afgørelses punkt 92 – ikke er kreditaftaler som omhandlet i direktiv 2008/48. Jeg anser dette for en noget kunstig løsning, da det ikke kan udelukkes, at EU-lovgiver, da direktiv 2002/65 blev vedtaget, anvendte en bredere fortolkning af begrebet »kredit« end den, der blev anvendt senere i direktiv 2008/48.

97. Jeg er enig med de parter, der har afgivet indlæg i sag C-38/21, i, at besvarelsen af dette spørgsmål kræver, at hovedformålet med en aftale om leasing af et motorkøretøj med kilometerafregning, der ikke indeholder en pligt til at købe motorkøretøjet, identificeres. Efter min opfattelse kan denne aftale kun anses for at vedrøre en finansiel tjenesteydelse og dermed høre under anvendelsesområdet for direktiv 2002/65, hvis den primært opfylder en finansieringsfunktion.

98. Jeg er enig i BMW Banks og den tyske regerings analyse, hvorefter hovedformålet med en sådan aftale er at give forbrugeren mulighed for at benytte et køretøj efter eget valg i en bestemt periode mod betaling af et månedligt beløb.

99. Det er korrekt – således som Kommissionen har gjort gældende – at en forbruger i en leasingaftale modtager finansiel støtte, som skal lette brugen af varer eller ejendom. En leasingaftale træder i stedet for den finansiering af den pågældende ordning, som forbrugeren ellers skal tilvejebringe. Som Kommissionen også noget tvetydigt har anført, udgør en sådan aftale et middel til at »finansiere brugen af et køretøj«.

[29] – Endvidere anføres det i 14. betragtning til direktiv 2002/65, at direktivet »omfatter alle finansielle tjenesteydelser, der kan være genstand for fjernsalg«.

[30] – Denne definition er identisk med definitionen i artikel 2, nr. 12), i direktiv 2011/83, hvori det i artikel 3, stk. 3, litra d), foreskrives, at dette direktiv ikke finder anvendelse på aftaler om finansielle tjenesteydelser.

100. Efter min opfattelse opfylder en leasingaftale med kilometerafregning som den i hovedsagen omhandlede strengt taget ikke en finansieringsfunktion for forbrugeren i den forstand, at den sætter vedkommende i stand til at købe et køretøj ved hjælp af udskudt betaling. Leasinggiveren stiller ikke kapital til rådighed for forbrugeren til dette formål. Leasinggiveren køber køretøjet og ejer det under og efter udløbet af leasingaftalen med kilometerafregning, selv om det er forbrugeren, der har valgt køretøjet. Forbrugeren er ikke ansvarlig for den fulde amortisering af de omkostninger, som leasinggiveren har afholdt i forbindelse med erhvervelsen af køretøjet, og de betalinger, der foretages i denne forbindelse, kompenserer ikke nødvendigvis for disse omkostninger. Leasinggiveren bærer også risikoen i forbindelse med køretøjets restværdi ved aftalens udløb. Som den tyske regering korrekt har anført, garanterer leasingaftalens kompensation for over- eller underudnyttelse af køretøjet ikke leasinggiveren en specifik restværdi eller fuld amortisering af udnyttelsen af køretøjet.

101. Kommissionen har ligeledes påpeget, at forbrugeren under en sådan aftale påtager sig de rettigheder og forpligtelser, der normalt tilkommer ejeren af et køretøj, herunder ansvaret for forsikringspræmier, vedligeholdelsesomkostninger og afgifter samt risikoen for bortkomst eller beskadigelse. Forbrugeren skal også gøre eventuelle mangelsbeføjelser gældende over for tredjemand. Disse rettigheder og pligter består ikke desto mindre igennem den periode, hvor køretøjet anvendes, som fastsat i leasingaftalen, og er begrænset til de risici, der følger af denne anvendelse, hvilket i sidste instans er forbrugerens anliggende.

102. Jeg er derfor af den opfattelse, at en aftale om leasing af et motorkøretøj med kilometerafregning, som ikke indeholder en købsforpligtelse, ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2002/65 [31].

103. For det tredje er det min opfattelse, at en sådan aftale har karakter af en tjenesteydelsesaftale som omhandlet i direktiv 2011/83, der finder anvendelse på »enhver aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger« [32]. I direktiv 2011/83 defineres »tjenesteydelsesaftale« som enhver aftale, bortset fra en købsaftale som omhandlet i dette direktivs artikel 2, nr. 5) [33], hvorefter den erhvervsdrivende leverer eller påtager sig at levere en tjenesteydelse til forbrugeren, og forbrugeren betaler eller påtager sig at betale prisen for denne [34]. Denne type aftale omfatter klart aftaler som den i sag C-38/21 omhandlede, hvorved en erhvervsdrivende, mod betaling, overdrager en forbruger brugsretten til et motorkøretøj i en nærmere bestemt periode [35].

104. For fuldstændighedens skyld vil jeg tilføje, at jeg på grundlag af min analyse konkluderer, at den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning ikke samtidigt har til formål at finansiere og at overføre brugsretten til køretøjet. Det følger heraf, at jeg ikke er enig med Kommissionen i, at direktiv 2002/65 og direktiv 2011/83 finder parallel anvendelse. Denne tilgang er uforenelig med to omstændigheder. Området for hvert direktiv er defineret præcist. Der foreligger en enkelt

[31] – Under den mundtlige forhandling medgik Kommissionen med en vis tøven, at den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

[32] – Artikel 3, stk. 1, i direktiv 2011/83. I henhold til dette direktivs artikel 3, stk. 3, litra d), finder det ikke anvendelse på aftaler om finansielle tjenesteydelser.

[33] – I artikel 2, nr. 5), i direktiv 2011/83 defineres en »købsaftale« som »enhver aftale, i henhold til hvilken den erhvervsdrivende overdrager eller påtager sig at overdrage ejerskabet til varer til forbrugeren, og forbrugeren betaler eller påtager sig at betale prisen herfor, herunder enhver aftale, der omfatter både varer og tjenesteydelser«.

[34] – Dom af 31.3.2022, CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis). Det følger af artikel 2, nr. 6), i direktiv 2011/83, at begrebet »tjenesteydelsesaftale« skal forstås således, at det omfatter alle aftaler, som ikke henhører under begrebet »købsaftale« (dom af 12.3.2020, Verbraucherzentrale Berlin, C-583/18, EU:C:2020:199, præmis 22).

[35] – Som påpeget i dette forslag til afgørelses punkt 100 overfører den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning ikke ejerskabet til varer. Banken bevarer ejerskabet til køretøjet under aftalen og efter dens udløb.

og udelelig aftale om, at forbrugeren benytter et køretøj mod betaling. Den samtidige anvendelse af flere direktiver på denne aftale ville derfor være til skade for retssikkerheden og målet om at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau.

105. Under disse omstændigheder foreslår jeg, at Domstolen besvarer det femte spørgsmål i sag C-38/21 således, at leasingaftaler vedrørende motorkøretøjer med kilometerafregning med en varighed på ca. to til tre år, som er indgået uden almindelig opsigelsesret i henhold til en standardformular, og hvor der ikke i selve aftalen eller i en separat aftale er fastsat nogen pligt for forbrugeren til at købe aftalegenstanden, idet en sådan pligt anses for at foreligge, hvis leasinggiveren ensidigt beslutter dette, og som indebærer, at forbrugeren skal sørge for fuld kaskoforsikring af køretøjet, skal gøre mangelsbeføjelser gældende over for tredjemand (navnlig over for bilforhandleren og -producenten) og bærer risikoen for bortkomst, beskadigelse og øvrige værdiforringelser, er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2011/83. Der er hverken tale om kreditaftaler som omhandlet i artikel 3, litra c), i direktiv 2008/48 eller om aftaler om finansielle tjenesteydelser som omhandlet i artikel 2, nr. 12), i direktiv 2011/83 samt artikel 2, litra b), i direktiv 2002/65.

2. Det sjette spørgsmål i sag C-38/21

106. Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorvidt den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning henset til de omstændigheder, hvorunder den blev indgået – som beskrevet i dette forslag til afgørelses punkt 42 – skal anses for en »aftale indgået uden for fast forretningssted« som omhandlet i artikel 2, nr. 8), i direktiv 2011/83. Den ønsker mere specifikt oplyst, hvorvidt bilforhandlerens lokaler, hvor forbrugeren indgiver en ansøgning om at lease et motorkøretøj, skal anses for den erhvervsdrivendes »faste forretningssted« i henhold til dette direktivs artikel 2, nr. 9), når forhandleren alene medvirker ved forberedelsen af aftalen og ikke har beføjelse til at indgå den.

107. I artikel 2, nr. 8), litra a), i direktiv 2011/83 defineres en »aftale indgået uden for fast forretningssted« som enhver aftale mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren »indgået med den erhvervsdrivendes og forbrugerens samtidige fysiske tilstedeværelse på et sted, der ikke er den erhvervsdrivendes faste forretningssted«. I henhold til dette direktivs artikel 2, nr. 9), litra a), forstås ved »fast forretningssted« »ethvert ubevægeligt detailforretningssted, hvor den erhvervsdrivende fast udøver sin aktivitet«.

108. Det fremgår af 22. betragtning til direktiv 2011/83, at begrebet »fast forretningssted« skal fortolkes bredt, og at et forretningssted for en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, som defineret i dette direktiv, bør betragtes som sådan. I artikel 2, nr. 2), i direktiv 2011/83 defineres en »erhvervsdrivende« som enhver fysisk person eller enhver juridisk person, der handler, »herunder via en anden person, der optræder i dennes navn eller på dennes vegne, som led i sit erhverv« i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler.

109. Det kan udledes af det ovenstående, at det afgørende kriterium for, om det faste forretningssted for en person, der optræder som formidler, i det foreliggende tilfælde bilforhandleren, kan kvalificeres som den erhvervsdrivendes »faste forretningssted«, er, om denne person optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne.

110. Ifølge 16. betragtning til direktiv 2011/83 tager dette direktiv ikke sigte på at berøre national lovgivning om juridisk repræsentation, som f.eks regler, der fastsætter, hvem der handler i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne. Det følger heraf, at det med henblik på

besvarelsen af det foreliggende spørgsmål tilkommer den forelæggende ret i lyset af den nationale lovgivning at vurdere retsforholdet mellem bilforhandleren og banken under de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag og at fastslå, om det kan udledes af dette forhold, at førstnævnte optrådte i sidstnævntes navn eller på sidstnævntes vegne.

111. Uanset at dette er et nationalretligt spørgsmål, gives der i direktiv 2011/83 visse anvisninger med hensyn til, hvorledes dette spørgsmål bør gribes an. Selv om artikel 2, nr. 8), litra a), i direktiv 2011/83 hvad dette angår henviser til en »indgået« aftale, er det efter min opfattelse ikke nødvendigt for, at formidlerens lokaler anses for at være den erhvervsdrivendes »faste forretningssted«, at formidleren er blevet særligt pålagt at indgå aftalen med forbrugeren.

112. Det følger heraf, at det er tilstrækkeligt, at formidleren medvirker i den fase, hvor der forhandles om aftalen, for at dennes lokaler kan anses for den erhvervsdrivendes faste forretningssted, forudsat at denne medvirken er tilstrækkeligt væsentlig og omfatter en pligt for formidleren til at give forbrugeren de oplysninger, som er nævnt i artikel 5 i direktiv 2011/83.

113. Endelig synes formålet med bestemmelserne om »aftaler indgået uden for fast forretningssted« at være angivet i 21. betragtning til direktiv 2011/83, hvorefter forbrugeren, når vedkommende befinder sig uden for den erhvervsdrivendes faste forretningssted, kan komme under potentielt psykisk pres eller blive udsat for et overraskelsesmoment, uanset om forbrugeren har anmodet om den erhvervsdrivendes besøg eller ej [36]. Sigtet med disse bestemmelser er tydeligvis ikke at beskytte forbrugere, der spontant besøger lokaler, hvor de kan forvente at blive kontaktet af den erhvervsdrivende med det formål at indgå aftaler. Jeg er således ikke overbevist om, at en forbruger, der ønsker at købe et køretøj, vil blive overrasket, når vedkommende under et besøg hos en bilforhandler, der er tilknyttet en bank, som tilbyder leasingaftaler, bliver tilbudt at indgå en sådan aftale.

114. Under disse omstændigheder foreslår jeg, at Domstolen besvarer det sjette spørgsmål i sag C-38/21 således, at artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at et fast forretningssted for en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, som defineret i direktivets artikel 2, nr. 2), skal anses for at være denne erhvervsdrivendes »faste forretningssted«. Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om formidleren under de faktiske omstændigheder i den tvist, der verserer for den, og i henhold til den nationale lovgivning optrådte i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne med henblik på at forhandle eller indgå leasingaftalen med kilometerafregning.

3. Det syvende spørgsmål i sag C-38/21

115. Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om undtagelsen fra bestemmelserne om fortrydelsesretten i artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 finder anvendelse på en leasingaftale med kilometerafregning som den i hovedsagen omhandlede.

116. Artikel 9-15 i direktiv 2011/83 indrømmer forbrugeren en fortrydelsesret efter indgåelsen af en aftale om fjernsalg eller en aftale indgået uden for fast forretningssted som defineret i henholdsvis artikel 2, nr. 7) og 8), i direktivet og anfører betingelserne og de nærmere regler for udøvelsen af denne ret. Artikel 16 i direktiv 2011/83 indeholder undtagelser fra bestemmelserne

[36] – Dom af 7.8.2018, Verbraucherzentrale Berlin (C-485/17, EU:C:2018:642, præmis 33 og 34).

om fortrydelsesretten, bl.a. i forbindelse med aftaler om biludlejning, der fastsætter levering på en forud fastlagt dato eller i et nærmere bestemt tidsrum. Denne bestemmelse skal fortolkes indskrænkende, da den er en undtagelse fra EU's bestemmelser om forbrugerbeskyttelse [37].

117. Hvad indledningsvis angår spørgsmålet om, hvorvidt leasingaftaler med kilometerafregning er aftaler om levering af tjenesteydelser i form af biludlejning, henviser begrebet »tjenesteydelser i form af biludlejning« ifølge retspraksis til, »at der stilles et transportmiddel til rådighed for en forbruger« [38]. Domstolen har ligeledes fastslået, at en aftale om biludlejning tilsigter at gøre det muligt at gennemføre personbefordring [39]. I lyset af det ovenstående kan en leasingaftale med kilometerafregning, hvis formål er at stille et motorkøretøj til rådighed for en forbruger, umiddelbart synes at falde ind under begrebet »levering af tjenesteydelser i form af biludlejning«.

118. Det fremgår imidlertid af 49. betragtning til direktiv 2011/83, at direktivets artikel 16, litra l), har til formål at beskytte den erhvervsdrivende mod den risiko, der er forbundet med, at der afsættes kapacitet, som den pågældende kunne finde det vanskeligt at anvende, hvis der var en fortrydelsesret [40]. Det følger ligeledes af Domstolens retspraksis, at artikel 16, litra l), navnlig har til formål at beskytte visse leverandører af tjenesteydelser mod de uforholdsmæssige ulemper af at gøre det lettere at annullere en aftale med kort varsel uden omkostninger for eller begrundelse fra forbrugeren [41]. I modsætning til Kommissionen er jeg ikke overbevist om, at der foreligger en sådan risiko eller sådanne uforholdsmæssige ulemper i forbindelse med en leasingaftale om et motorkøretøj. Leasinggiveren, som fortsat ejer dette køretøj, har mulighed for at anvende det til andre formål, såsom udlejning eller videresalg, såfremt en fortrydelsesret udøves. Jeg er følgelig af den opfattelse, at undtagelsen fra bestemmelserne om fortrydelsesretten i artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 ikke finder anvendelse i en sag som den, der verserer for den forelæggende ret. I denne forbindelse gør jeg desuden opmærksom på, at det følger af den omstændighed, at undtagelsen finder anvendelse, når aftalen vedrører »levering på en forud fastlagt dato eller i et nærmere bestemt tidsrum«, at det var lovgivers hensigt, at bestemmelsen kun skal omfatte korttidsudlejning af biler.

119. Under disse omstændigheder foreslår jeg, at Domstolen besvarer det syvende spørgsmål i sag C-38/21 således, at artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at den heri fastsatte undtagelse ikke finder anvendelse på aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning.

4. Det ottende spørgsmål i sag C-38/21

120. Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorvidt en leasingaftale med kilometerafregning som den omhandlede kan kvalificeres som en »aftale om fjernsalg« som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 2002/65 og artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83, når forbrugeren kun har personlig kontakt med en formidler, som forbereder aftalen og kan informere forbrugeren om den tjenesteydelse, der tilbydes, men som ikke har beføjelse til at repræsentere den erhvervsdrivende med henblik på at indgå den.

37 – Dom af 14.5.2020, NK (Projektering af et enfamiliehus) (C-208/19, EU:C:2020:382, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

38 – Jf. i denne retning dom af 10.3.2005, easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, præmis 23, 26 og 27), og af 12.3.2020, Verbraucherzentrale Berlin (C-583/18, EU:C:2020:199, præmis 30).

39 – Dom af 12.3.2020, Verbraucherzentrale Berlin (C-583/18, EU:C:2020:199, præmis 34).

40 – Dom af 31.3.2022, CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, præmis 44).

41 – Jf. analogt dom af 10.3.2005, easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, præmis 28).

121. I artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83 defineres »aftale om fjernsalg« som enhver aftale, der indgås mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren i henhold til et organiseret system for fjernsalg eller levering af fjernydelser uden den erhvervsdrivendes og forbrugerens samtidige fysiske tilstedeværelse, og hvor der til og med tidspunktet for aftalens indgåelse udelukkende anvendes en eller flere former for fjernkommunikationsteknikker. Artikel 2, litra a), i direktiv 2002/65 indeholder en stort set identisk definition [42].

122. Efter min opfattelse er en aftale ikke indgået »udelukkende« ved anvendelse af en eller flere former for fjernkommunikationsteknikker »til og med tidspunktet« for aftalens indgåelse, når en formidler i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne har medvirket ved forhandlingen af denne aftale ved, med forbrugerens tilstedeværelse, at give den pågældende detaljerede oplysninger om aftalens indhold og besvare vedkommendes spørgsmål.

123. Artikel 2, nr. 2), i direktiv 2011/83 definerer som erhvervsdrivende enhver person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne. Jeg finder det ikke afgørende, at denne person ikke har beføjelse til at handle i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne med henblik på indgåelse af aftalen, idet det er tilstrækkeligt, at vedkommende deltager i forhandlingsfasen i denne egenskab. I denne henseende fremgår det af 20. betragtning til direktiv 2011/83, at selv om definitionen af en aftale om fjernsalg også omfatter situationer, hvor forbrugeren besøger det faste forretningssted med henblik på at indsamle information om varerne eller tjenesteydelserne, og aftalen efterfølgende forhandles og indgås ved brug af fjernkommunikationsteknikker, betragtes en aftale, der forhandles på den erhvervsdrivendes faste forretningssted og indgås ved anvendelse af fjernkommunikation, ikke som en aftale om fjernsalg.

124. I den foreliggende sag fremgår det af de faktiske omstændigheder, som den forelæggende ret har fremlagt, at bilforhandleren, med VK's tilstedeværelse, beregnede de forskellige elementer i leasingaftalen med kilometerafregning (leasingperioden, førstegangsydelsen og størrelsen af de månedlige rater), drøftede dem med VK og havde beføjelse og var i stand til at besvare alle VK's spørgsmål. Under disse omstændigheder kan det lægges til grund, at VK ikke blot indsamlede oplysninger om en leasingaftale med kilometerafregning, men at han derimod sammen med bilforhandleren »fysisk« deltog i forhandlingerne om denne aftale, som derfor ikke skal betragtes som en aftale om fjernsalg. Det tilkommer den forelæggende ret på grundlag af den nationale lovgivning og de faktiske omstændigheder i sagen at fastslå, hvorvidt forhandleren var bemyndiget til at optræde i bankens navn eller på bankens vegne, i det mindste med henblik på at forhandle den pågældende leasingaftale med kilometerafregning, og hvorvidt omfanget af denne forhandlers medvirken kan sidestilles med forhandling.

125. For fuldstændighedens skyld gør jeg opmærksom på, at den forelæggende ret ikke har anført, om aftalen blev indgået inden for rammerne af et »organiseret system for fjernsalg eller levering af fjernydelser« [43]. Det tilkommer også den forelæggende ret at efterprøve, om denne faktor er til stede.

126. Jeg foreslår derfor, at Domstolen besvarer det ottende spørgsmål i sag C-38/21 således, at artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at en aftale ikke kan kvalificeres som en aftale om fjernsalg, når en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, med forbrugerens fysiske tilstedeværelse medvirker ved forhandlingen af denne aftale. Det

[42] – Jeg begrænser min analyse til artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83, eftersom direktiv 2002/65 efter min opfattelse ikke finder anvendelse på den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning.

[43] – Jf. artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83.

tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om formidleren under de faktiske omstændigheder i tvisten og i henhold til den nationale lovgivning optrådte i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne med henblik på forhandling af leasingaftalen med kilometerafregning.

5. Foreløbig konklusion

127. Såfremt den forelæggende ret i lyset af de svar, som den modtager fra Domstolen, måtte fastslå, at den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning er en aftale uden for fast forretningssted eller en aftale om fjernsalg, og at undtagelsen fra bestemmelserne om fortrydelsesretten i artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 ikke finder anvendelse på denne aftale, bør den i princippet fastslå, at VK havde fortrydelsesret på grundlag af direktivets artikel 9, stk. 1 [44].

128. Under disse omstændigheder ville den forelæggende ret stadig skulle efterprøve, om VK har udøvet denne rettighed inden for den foreskrevne frist i henhold til artikel 9, stk. 2, i direktiv 2011/83, eventuelt sammenholdt med direktivets artikel 10. Da det ikke kan udelukkes, at VK havde en sådan fortrydelsesret, er det tredje og det fjerde spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet i sag C-38/21, relevante for afgørelsen af tvisten i hovedsagen [45]. Med hensyn til svaret på det fjerde spørgsmål i sag C-38/21, som Domstolen har anmodet mig om at behandle, henviser jeg til min bedømmelse af det tilsvarende spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 i dette forslag til afgørelses punkt 149-158.

B. Sag C-47/21 og sag C-232/21

1. Det første spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21

129. Det første spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 vedrører nærmere bestemt spørgsmålet om, hvorvidt direktiv 2008/48 er til hinder for en national lovgivning, der opstiller en lovmæssighedsfiktion, hvorefter den erhvervsdrivende opfylder sin forpligtelse til at oplyse forbrugeren om fortrydelsesretten ved i aftalen at indføje en klausul svarende til lovgivningens standardformular, der ikke opfylder kravene i dette direktiv. Skal den forelæggende ret i så fald undlade at anvende den pågældende nationale lovgivning?

130. Hvad angår den første del af spørgsmålet indeholder de låneaftaler, der er omhandlet i sag C-47/21 og sag C-232/21, begge en klausul om, at fortrydelsesfristen begynder at løbe efter aftalens indgåelse, dog ikke før låntageren har modtaget alle de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i BGB's § 492, stk. 2. Denne bestemmelse henviser selv til EGBGB's artikel 247, § 6-13, som igen henviser til andre bestemmelser i BGB. En klausul som denne er i alle praktiske henseender identisk med den klausul, som Domstolen i Kreissparkasse Saarlouis-dommen fastslog er i strid med artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48 [46].

[44] – Såfremt den forelæggende ret derimod måtte fastslå, at den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning ikke er en aftale indgået uden for fast forretningssted eller en aftale om fjernsalg, eller at den udgør en sådan aftale, men at undtagelsen fra bestemmelserne om fortrydelsesretten i artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 finder anvendelse herpå, bør den i princippet konkludere, at VK ikke havde fortrydelsesret.

[45] – Den forelæggende ret har i supplementet til den oprindelige anmodning anført, at såfremt Domstolen måtte konkludere, at den omhandlede leasingaftale med kilometerafregning ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48, er det første og det andet præjudicielle spørgsmål i sag C-38/21 ikke længere relevante.

[46] – Jf. fodnote 16 i dette forslag til afgørelse.

131. Klausulen i de ovennævnte låneaftaler svarer også til den standardformular, der indgik i den dagældende affattelse af bilag 7 til EGBGB [47]. EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, opstiller en lovmæssighedsfiktion, hvorefter aftalen opfylder lovgivningens krav til at oplyse om fortrydelsesretten, når den indeholder en klausul, der svarer til denne standardformular.

132. Hvad angår de i artikel 10 i direktiv 2008/48 nævnte oplysninger har Domstolen fastslået, at direktivets artikel 10, stk. 2, litra p), er til hinder for, at der i en kreditaftale henvises til en national bestemmelse, som igen henviser til andre bestemmelser i den nationale lovgivning. Det følger heraf, at en national lovgivning, der opstiller en lovmæssighedsfiktion, som beskrevet i dette forslag til afgørelses punkt 131, ligeledes er uforenelig med dette direktiv. De fleste af parterne for Domstolen synes at tilslutte sig dette synspunkt. Den tyske regering har endog både i sine skriftlige indlæg og i retsmødet gjort opmærksom på, at den standardformular, der indgår i bilag 7 til EGBGB, blev ændret med virkning fra den 15. juni 2021 for at bringe den i overensstemmelse med den fortolkning, som Domstolen anlagde i Kreissparkasse Saarlouis-dommen [48].

133. Den anden del af dette spørgsmål vedrører retsvirkningerne, såfremt det fastslås, at den lovmæssighedsfiktion, der er opstillet i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, er uforenelig med direktiv 2008/48.

134. Ifølge fast retspraksis skal den fortolkning, som Domstolen foretager af en EU-retlig regel, belyse og præcisere betydningen og rækkevidden af den pågældende regel, således som den skal forstås og anvendes, henholdsvis burde have været forstået og anvendt fra sin ikrafttræden. Den således fortolkede regel skal anvendes af retten endog i forbindelse med retsforhold, der består efter denne regels ikrafttræden, og før der afsiges dom vedrørende fortolkningsanmodningen, såfremt betingelserne for at forelægge en tvist om anvendelsen af den nævnte regel i øvrigt er opfyldt [49]. Det følger ligeledes af fast retspraksis, at de nationale retter har pligt til i videst muligt omfang at fortolke national ret i overensstemmelse med EU-retten og til at anerkende borgernes ret til at opnå erstatning for en krænkelse af deres rettigheder som følge af en tilsidesættelse af EU-retten, der må tilregnes en medlemsstat [50]. I denne henseende kan en national ret ikke med rette antage, at det er umuligt for den at fortolke en national bestemmelse i overensstemmelse med EU-retten, alene som følge af den omstændighed, at den stedse har fortolket denne bestemmelse i en retning, som ikke er forenelig med EU-retten [51].

135. De nationale retsinstansers forpligtelse til at henvise til indholdet af et direktiv, når de fortolker og anvender de relevante nationale retsregler, begrænses imidlertid af generelle retsprincipper. Det kan desuden ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret [52]. I de foreliggende sager har den forelæggende ret anført, at Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) har fastslået, at en fortolkning af de omhandlede nationale bestemmelser i overensstemmelse med direktiv 2008/48 ikke er mulig og således ville være contra legem. C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank og den tyske regering er enige i dette synspunkt.

47 – På tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen angav standardformularen i bilag 7 til EGBGB ikke alle de oplysninger, der skulle meddeles låntageren, men henviste blot til BGB's § 492, stk. 2.

48 – Jf. fodnote 16 i dette forslag til afgørelse.

49 – Dom af 5.9.2019, Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

50 – Dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).

51 – Dom af 5.9.2019, Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, præmis 55).

52 – Dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

136. Når en national ret, der inden for sit kompetenceområde skal anvende EU-retlige bestemmelser, ikke kan anlægge en fortolkning af national lovgivning, der er i overensstemmelse med de EU-retlige krav, har den pligt til – i lyset af princippet om EU-rettens forrang – at sikre disse bestemmelsers fulde virkning, idet den om fornødent af egen drift skal undlade at anvende enhver modstående bestemmelse i national lovgivning, endog en senere national bestemmelse. Denne ret behøver ikke at anmode om eller afvente en forudgående ophævelse af en sådan bestemmelse ad lovgivningsvejen eller ved noget andet forfatningsmæssigt middel [53]. En EU-retlig bestemmelse uden direkte virkning kan imidlertid ikke som sådan påberåbes i forbindelse med en tvist, der henhører under EU-retten, med henblik på at undlade at anvende en bestemmelse i national ret, der er i modstrid hermed [54].

137. I de foreliggende sager er det ikke nødvendigt at afgøre, om de omhandlede bestemmelser i direktiv 2008/48 har direkte virkning. Som Domstolen for nylig har gentaget i dommen i sagen Thelen Technopark Berlin [55], og som C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank, den tyske regering og Kommissionen har påpeget i deres respektive skriftlige indlæg, kan et direktiv ifølge fast retspraksis ikke i sig selv skabe forpligtelser for private og kan derfor ikke som sådan påberåbes over for sådanne personer ved nationale domstole. Da tvisterne i hovedsagen vedrører tvister mellem forbrugere og privatejede banker, kan det ikke kræves af den forelæggende ret, at den undlader at anvende de omhandlede nationale bestemmelser alene under henvisning til direktiv 2008/48.

138. Som Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg, kan der dog gøres et ansvar uden for kontraktforhold gældende over for Forbundsrepublikken Tyskland med den begrundelse, at de nationale lovbestemmelser var i strid med direktiv 2008/48. Som Domstolen ligeledes fremhævede i dommen i sagen Thelen Technopark Berlin [56], kan den part, der har lidt skade som følge af den nationale lovgivnings uoverensstemmelse med EU-retten, påberåbe sig den retspraksis, der følger af dommen i sagen Francovich m.fl. [57], med henblik på i givet fald at opnå skadeserstatning.

139. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer det første spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 således, at artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48, sammenholdt med dette direktivs artikel 14, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for nationale regler som de i hovedsagerne omhandlede, der fastsætter en lovmæssighedsfiktion, hvorefter en klausul i en kreditaftale, som svarer til en standardformular i lovgivningen, opfylder de nationale lovbestemte krav hvad angår oplysning om fortrydelsesretten, selv om den ikke opfylder kravene i dette direktivs artikel 10, stk. 2, litra p). En national domstol, der har fået forelagt en tvist mellem privatpersoner, er ikke forpligtet til alene på grundlag af EU-retten at undlade at anvende sådanne nationale regler, selv om de er i strid med artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48, uden at dette berører retten for en part, der har lidt skade som følge af den nationale lovgivnings manglende overensstemmelse med EU-retten, til at kræve erstatning for den skade, som vedkommende er forvoldt herved.

140. På baggrund af det svar på dette spørgsmål, som jeg foreslår, er det efter min opfattelse ikke nødvendigt at tage stilling til den tyske regerings anmodning om at begrænse virkningerne af Domstolens dom til datoen for dens afsigelse. Jeg gør opmærksom på, at denne anmodning er

53 – Dom af 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

54 – Ibidem, præmis 62.

55 – Dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

56 – Ibidem, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis.

57 – Dom af 19.11.1991, Francovich m.fl. (C-6/90 og C-9/90, EU:C:1991:428).

fremsat for det tilfælde, at Domstolen måtte fastslå, at »begrebet lovmæssighedsfiktion som sådan, dvs. uanset om denne fiktion finder anvendelse under omstændigheder, der er i overensstemmelse med artikel 10 og 14 i direktiv [2008/48], er i strid med EU-retten«, eller fiktionen ikke skal anvendes, fordi den er i strid med artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48, og sidstnævnte bestemmelse finder direkte anvendelse. Ingen af disse to situationer foreligger her.

2. Det andet spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21

141. Det andet spørgsmål, som består af en række delspørgsmål, vedrører de oplysninger, der i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal angives i en forbrugerkreditaftale. Den forelæggende ret ønsker bl.a. oplyst, om fortrydelsesfristen i overensstemmelse med dette direktivs artikel 14, stk. 1, først begynder at løbe, såfremt de oplysninger, der er givet, er fuldstændige og korrekte. Er dette ikke tilfældet, ønsker den oplyst, hvilke kriterier der afgør det tidspunkt, fra hvilket fortrydelsesfristen anses for at begynde at løbe.

142. Formålet med kravet om, at de i artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 omhandlede oplysninger skal angives klart og koncist i kreditaftalen, er at gøre det muligt for forbrugerne at kende deres rettigheder og forpligtelser i henhold til aftalen [58]. Det er en nødvendighed, at forbrugeren har en bred viden om og god forståelse af disse oplysninger, for korrekt opfyldelse af aftalens bestemmelser og især for udøvelsen af forbrugerens rettigheder, herunder fortrydelsesretten [59]. Som Domstolen bemærkede i Kreissparkasse Saarlouis-dommen, bidrager dette krav til gennemførelsen af formålet med direktiv 2008/48, der på området for forbrugerkreditaftaler består i en fuldstændig og bindende harmonisering på visse nøgleområder, der betragtes som nødvendig for at sikre, at alle forbrugere i EU nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser, og for at lette indførelsen af et velfungerende indre marked for forbrugerkredit [60].

143. Som Kommissionen korrekt har påpeget i sine skriftlige indlæg, er artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 et udtryk for den beskyttelsesordning, der ligger til grund for dette direktiv, og som hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end kreditgiveren, såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af kreditgiveren, uden at forbrugeren kan øve nogen indflydelse på disses indhold [61].

144. Det fremgår af artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, sammenholdt med dette direktivs artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), at fortrydelsesfristen på 14 dage begynder at løbe fra den dag, hvor kreditaftalen er indgået, hvis aftalen indeholder alle de obligatoriske oplysninger. Såfremt forbrugeren ikke har fået alle obligatoriske oplysninger den pågældende dag, begynder fortrydelsesfristen på 14 dage at løbe fra den dag, hvor forbrugeren modtager de manglende oplysninger.

145. På baggrund af formålet med artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, jf. dette forslag til afgørelses punkt 142, samt den omstændighed, at de oplysninger, som denne bestemmelse henviser til, skal angives »klart og koncist«, er jeg ligesom Kommissionen af den opfattelse, at det skal lægges til grund, at de obligatoriske oplysninger ikke er angivet i direktivets forstand, hvis de er så

[58] – Jf. 31. betragtning til direktiv 2008/48 og dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 35 og den deri anførte retspraksis). Jf. også generaladvokat Hogans forslag til afgørelse Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:629, punkt 46).

[59] – Dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 45).

[60] – Ibidem, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis. Jf. desuden niende betragtning til direktiv 2008/48.

[61] – Jf. analogt dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

ufuldstændige eller materielt urigtige, at deres indhold vildleder forbrugeren med hensyn til dennes rettigheder og forpligtelser[62]. Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om dette faktisk er tilfældet i den foreliggende sag.

146. Jeg kan ikke tilslutte mig det argument, som C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank og den tyske regering har søgt at udlede af den omstændighed, at den nationale lovgivning allerede indeholder bestemmelser om sanktioner, såfremt obligatoriske oplysninger er angivet ukorrekt i en kreditaftale, hvilket medfører, at det ville være uforholdsmæssigt at kræve, at fortrydelsesfristen ikke begynder at løbe i overensstemmelse med artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48. Den omstændighed, at fortrydelsesfristen ikke begynder at løbe, er en direkte konsekvens af, at kreditgiveren har undladt at meddele forbrugeren de obligatoriske oplysninger, som er omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 2. Eftersom bestemmelsen indebærer en fuldstændig harmonisering, kan medlemsstaterne ikke se bort fra eller undlade at anvende artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48. Med forbehold af den i dette forslag til afgørelses punkt 145 anførte betingelse, kan dette krav således ikke anses for at være uforholdsmæssigt.

147. Jeg vil tilføje, at der i modsætning til, hvad de sagsøgte banker har hævdet, ikke kan være tale om, at der skabes en »tidsubegrænset fortrydelsesret«. Som jeg vil redegøre for i dette forslag til afgørelses punkt 150, kan den i artikel 14 i direktiv 2008/48 omhandlede fortrydelsesret ikke længere udøves, når parterne helt har opfyldt aftalen.

148. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer det andet spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 således, at artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at fortrydelsesfristen først begynder at løbe, når de obligatoriske oplysninger, der kræves i henhold til direktivets artikel 10, stk. 2, er blevet givet til forbrugeren på en fuldstændig og materielt korrekt måde, medmindre den ufuldstændige eller ukorrekte karakter af de meddelte oplysninger ikke kan påvirke forbrugerens evne til at bedømme omfanget af vedkommendes rettigheder og forpligtelser, hvilket det tilkommer den nationale ret at vurdere.

3. Det fjerde spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21

149. Med det fjerde spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21[63] ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt en forbrugers udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med en forbrugerkreditaftale kan anses for misbrug, og i givet fald under hvilke omstændigheder. Domstolen har anmodet om, at jeg i min analyse fokuserer på to aspekter: for det første muligheden for at begrunde en begrænsning af udøvelsen af fortrydelsesretten med henvisning til forbrugerens adfærd efter fortrydelsen og for det andet spørgsmålet om, hvorvidt forbrugeren kan udøve sin fortrydelsesret, når parterne helt har opfyldt kreditaftalen[64].

150. Hvad angår det andet aspekt af dette spørgsmål, tilslutter jeg mig den tilgang, som generaladvokat Hogan anlagde i sit forslag til afgørelse i sagen Volkswagen Bank m.fl.[65]. Efter at have konstateret, at artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 fastsætter en *fortrydelsesret* og ikke en *opsigelsesret*, og at opfyldelsen af en aftale er den naturlige måde at bringe kontraktlige

[62] – Hvad angår det sidstnævnte kan det nævnes, at Domstolen i dommen i sagen Home Credit Slovakia fastslog, at nogle af de elementer, som er nævnt i artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, efter deres art ikke kan påvirke forbrugerens evne til at bedømme rækkevidden af sine forpligtelser. Det er f.eks. tilfældet hvad angår navn og adresse på den kompetente tilsynsmyndighed, som er omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 2, litra v), (dom af 9.11.2016, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 72).

[63] – Som nævnt i dette forslag til afgørelses punkt 128 gælder nedenstående betragtninger ligeledes for det fjerde spørgsmål i sag C-38/21.

[64] – Det andet aspekt af spørgsmålet er relevant i sag C-232/21, hvor BQ tilbagebetalte hele lånet.

[65] – Generaladvokat Hogans forslag til afgørelse Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:629, punkt 106-108).

forpligtelser til ophør på, konkluderede han, at denne bestemmelse skulle fortolkes således, at den fortrydelsesret, som den fastsætter, ikke længere kan udøves, når kreditaftalen er blevet helt opfyldt af begge parter. Hans konklusion bekræftedes af 34. betragtning til direktiv 2008/48. Det præciseres heri, at direktiv 2008/48 indførte en fortrydelsesret på vilkår svarende til dem, der er fastsat i direktiv 2002/65, mens det i sidstnævnte direktivs artikel 6, stk. 2, litra c), er angivet, at den fortrydelsesret, der er fastsat i direktivet, ikke finder anvendelse på »aftaler, som efter forbrugerens udtrykkelige ønske er blevet helt opfyldt af begge parter, inden forbrugeren udøver sin fortrydelsesret«. Generaladvokat Hogan anførte endvidere, at formålet med oplysningsforpligtelserne i artikel 10 i direktiv 2008/48 er at sætte forbrugerne i stand til at kende omfanget af deres rettigheder og forpligtelser under aftalens opfyldelse. Disse forpligtelser er ikke længere relevante, når først aftalen er blevet helt opfyldt.

151. Hvad angår det førstnævnte aspekt bemærkede Domstolen i dommen i sagen Volkswagen Bank m.fl. først, at direktiv 2008/48 ikke indeholder bestemmelser, der regulerer spørgsmålet om, hvorvidt forbrugeren misbruger de rettigheder, som direktivet tildeler vedkommende, og bekræftede derefter det almindelige EU-retlige princip, hvorefter borgerne ikke kan påberåbe sig bestemmelser i EU-retten med henblik på misbrug eller svig [66]. Den undersøgte derfor, om en forbrugers udøvelse af sin fortrydelsesret i henhold til direktivets artikel 14, stk. 1, var begrænset som følge af anvendelsen i den pågældende sag af dette almindelige princip [67].

152. Jeg vil anbefale Domstolen at anvende denne analyse. Artikel 14 i direktiv 2008/48 giver udtrykkeligt forbrugeren ret til at fortryde en kreditaftale. Udøvelsen af denne ret skal være i overensstemmelse med EU-retten, hvoraf det almindelige forbud mod misbrug af rettigheder udgør en integrerende del. Jeg er også her enig med generaladvokat Hogan, som i sit forslag til afgørelse i sagen Volkswagen Bank m.fl. udtrykte det synspunkt, at muligheden for inden for de områder, som er omfattet af EU-retten, at påberåbe sig den svigagtige karakter af udøvelsen af en ret, som følger af EU-retten, udelukkende skal vurderes i henhold til dette princip og ikke i henhold til krav i national ret [68].

153. I dommen Cussens m.fl., der vedrørte en sag anlagt til prøvelse af en nægtelse af at indrømme momsfritagelse for salg af fast ejendom, fastslog Domstolen, at forbuddet mod at anvende misbrug – uanset om der findes en national foranstaltning, der giver dette princip virkning i den nationale retsorden – kan anvendes direkte i den nationale retsorden som grundlag for at nægte momsfritagelse, uden at retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning er til hinder herfor [69]. Det kan udledes af denne retspraksis og af det i dette forslag til afgørelses punkt 152 anførte, at det ikke er nødvendigt, at den tyske lovgiver vedtager en lov, der giver den nationale ret beføjelse til at begrænse udøvelsen af fortrydelsesretten, når denne udøvelse kan anses for misbrug [70].

154. I henhold til fast retspraksis kræves der med henblik på at bevise, at der foreligger misbrug, dels et sammenfald af objektive omstændigheder, hvoraf det fremgår, at det formål, som gældende EU-lovgivning forfølger, ikke er opnået, selv om betingelserne i denne lovgivning formelt er overholdt, dels et subjektivt element, der består i en hensigt om at drage fordel af denne EU-

[66] – Anvendelsen af EU-retten kan således ikke udvides til at dække handlinger, der gennemføres med det formål ved svig eller misbrug at drage nytte af de fordele, der er hjemlet i EU-retten (dom af 6.2.2018, Altun m.fl., C-359/16, EU:C:2018:63, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

[67] – Dom af 9.9.2021, Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:736, præmis 120 og 121).

[68] – Generaladvokat Hogans forslag til afgørelse Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:629, punkt 112).

[69] – Dom af 22.11.2017, Cussens m.fl. (C-251/16, EU:C:2017:881, præmis 44).

[70] – Jf. i denne henseende den forelæggende rets fjerde spørgsmål, litra b).

lovgivning ved kunstigt at skabe de betingelser, der kræves for at opnå denne fordel[71]. Selv om Domstolen i forbindelse med en præjudiciel afgørelse i givet fald kan give nærmere oplysninger med henblik på at vejlede den nationale ret i anvendelsen af dens fortolkning, tilkommer det altid sidstnævnte at efterprøve, hvorvidt der foreligger faktiske omstændigheder, der udgør et misbrug, i den tvist, der verserer for den, idet den i sin undersøgelse tager hensyn til alle de faktiske omstændigheder[72].

155. I dommen i sagen Volkswagen Bank m.fl. tog Domstolen alene hensyn til det objektive element og fastslog, at når den erhvervsdrivende ikke har givet forbrugeren de oplysninger, der er omhandlet i artikel 10 i direktiv 2008/48, og sidstnævnte beslutter at fortryde kreditaftalen senere end 14 dage efter aftalens indgåelse, kan denne erhvervsdrivende ikke foreholde forbrugeren et misbrug af dennes fortrydelsesret, selv om den tid, der er forløbet mellem aftalens indgåelse og forbrugerens fortrydelsesret, er væsentlig. Domstolen konkluderede dette efter at have fastslået, at artikel 14 i direktiv 2008/48 forfølger det formål at gøre det muligt for forbrugeren at vælge den aftale, der bedst dækker vedkommendes behov. Forbrugeren kan således opsige den aftale, som efter indgåelsen heraf og inden for den betænkningstid, der er fastsat for udøvelsen af opsigelsesretten, viser sig ikke at passe til vedkommendes behov. Formålet med artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48 er i øvrigt at sikre, at forbrugeren modtager alle de oplysninger, der er nødvendige for at vurdere omfanget af den kontraktlige forpligtelse, og at straffe en erhvervsdrivende, der ikke videregiver forbrugeren disse oplysninger[73].

156. Jeg er enig i de synspunkter, som de sagsøgte banker i hovedsagen og den tyske regering har givet udtryk for, hvorefter Domstolen ved denne afgørelse ikke udelukkede, at forbrugerens udøvelse af fortrydelsesretten i et konkret tilfælde, der er kendetegnet ved særlige omstændigheder – ud over tidsforløbet alene – kan anses for misbrug[74]. Nærmere bestemt kan det efter min opfattelse i princippet være muligt at udlede af forbrugerens adfærd efter fortrydelsen, at vedkommendes udøvelse af den rettighed, der følger af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48, udgjorde misbrug. Da undersøgelsen af, om der foreligger misbrug af rettigheder, kræver, at de nationale retter tager hensyn til alle de relevante faktiske omstændigheder og forhold, kan de ligeledes tage hensyn til faktiske kendsgerninger, der opstår efter fortrydelsen af en aftale[75].

157. Forbrugerens adfærd efter at have fortrudt aftalen kan være et tegn på, at de mål, som artikel 14 i direktiv 2008/48 forfølger, jf. dette forslag til afgørelses punkt 155, i realiteten ikke er nået, eller med andre ord at resultatet af udøvelsen af fortrydelsesretten er i strid med disse mål. Ved at tage hensyn til denne adfærd er det også muligt at drage konklusioner med hensyn til det subjektive element og mere specifikt at fastslå, at forbrugeren har udøvet sin fortrydelsesret med det ene formål kunstigt at opnå en økonomisk fordel, der ikke er hjemlet i EU-retten.

158. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen fortolker artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 således, at den heri fastsatte fortrydelsesret ikke længere kan udøves, når kreditaftalen er blevet helt opfyldt af aftalens parter. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at de nationale retter i konkrete tilfælde, der er kendetegnet ved særlige omstændigheder – ud over

71 – Dom af 9.9.2021, Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:736, præmis 122 og den deri nævnte retspraksis).

72 – Dom af 14.4.2016, Cervati og Malvi (C-131/14, EU:C:2016:255, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

73 – Dom af 9.9.2021, Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:736, præmis 123-126).

74 – Kommissionen har ligeledes anerkendt, at når både objektive og subjektive omstændigheder tyder på, at der foreligger misbrug fra forbrugerens side, hvilket det er op til den forelæggende ret at vurdere, kan denne forbruger undtagelsesvis forhindres i at udøve sin fortrydelsesret.

75 – Jf. i denne retning dom af 13.3.2014, SICES m.fl. (C-155/13, EU:C:2014:145, præmis 34).

tidsforløbet alene – kan undersøge, om forbrugerens udøvelse af sin fortrydelsesret udgør misbrug. For at fastslå, om der foreligger et sådant misbrug i en konkret sag, skal den nationale ret tage hensyn til alle relevante faktiske omstændigheder og forhold, herunder – hvor det er relevant – begivenheder, der er indtruffet efter fortrydelsen.

4. Det femte spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21

159. Med det femte spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 er til hinder for en national ordning, hvorefter forbrugeren, når denne har fortrudt en kreditaftale, hvortil der er knyttet en købsaftale, først kan kræve tilbagebetaling af afdragene på lånet, efter at den pågældende har leveret den købte genstand tilbage til kreditgiveren eller har fremlagt dokumentation for at have returneret den. Den forelæggende ret er endvidere i tvivl om, hvorvidt de konklusioner, som Bundesgerichtshof har draget af dette krav om forlods tilbagelevering på det civilretlige område, er forenelige med EU-retten.

160. Som Kommissionen med rette har påpeget, indeholder direktiv 2008/48 ingen bestemmelser, der vedrører følgerne af fortrydelsen af en kreditaftale for en købsaftale, der er knyttet til kreditaftalen [76].

161. Jeg er enig med den tyske regering og Kommissionen i, at det under disse omstændigheder er op til medlemsstaterne at definere disse konsekvenser i deres nationale lovgivning. Denne tilgang bekræftes i 35. betragtning til direktiv 2008/48, idet det heri anføres, at dette direktiv »ikke bør berøre medlemsstaternes regulering af spørgsmål vedrørende tilbagelevering af varerne eller dermed forbundne spørgsmål« i de tilfælde, hvor en forbruger fortryder en kreditaftale, i tilknytning til hvilken vedkommende har modtaget varer [77].

162. I de foreliggende sager fremgår det af den tyske regerings skriftlige indlæg, at grundlaget for de omhandlede nationale regler er artikel 13, stk. 3, i direktiv 2011/83. Selve denne tilgang kan ikke kritiseres, når blot disse regler ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (ækvivalensprincippet), og heller ikke i praksis umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der hjemles forbrugerne i EU's retsorden (effektivitetsprincippet) [78].

163. Den forelæggende ret har ikke anmodet om Domstolens bistand til at afgøre, om de omhandlede nationale regler er i overensstemmelse med ækvivalensprincippet, og der er heller ikke forelagt nogen sagsakter for Domstolen, der kan give anledning til tvivl om disse reglers overensstemmelse med dette princip.

164. Hvad angår effektivitetsprincippet er jeg i lyset af de oplysninger, der foreligger for Domstolen – og med forbehold for den forelæggende rets eventuelle efterprøvelse – ikke overbevist om, at kravet om forlods tilbagelevering generelt kan gøre det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for en forbruger at udøve sin fortrydelsesret i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48. De betænkeligheder, som den forelæggende ret har givet udtryk for, er i det væsentlige baseret på den forudsætning, at kreditgiveren vil anfægte fortrydelsens gyldighed,

[76] – En sådan kreditaftale kan anses for en »tilknyttet kreditaftale«, når betingelserne i artikel 3, litra n), i direktiv 2008/48 er opfyldt.

[77] – Jf. desuden generaladvokat Hogans forslag til afgørelse Volkswagen Bank m.fl. (C-33/20, C-155/20 og C-187/20, EU:C:2021:629, punkt 126-128).

[78] – Jf. i denne retning dom af 16.7.2020, Caixabank og Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 83).

og at forbrugeren skal anlægge sag for at opnå tilbagebetaling af de månedlige afdrag. Hvis det i forbindelse med et sådant søgsmål måtte vise sig, at den forlods tilbagelevering af køretøjet var uberettiget, ville forbrugeren skulle forsøge at få det tilbage og dermed udsætte sig selv for risikoen for yderligere retssager. Hvis den forlods tilbagelevering var berettiget, skulle forbrugeren fremsætte krav om tilbagebetaling uden at kunne beholde køretøjet. Den forelæggende ret har endvidere gjort opmærksom på, at motorkøretøjer ofte er nødvendige for at udøve erhvervsmæssig virksomhed og vedrører store mængder kapital. Hvis forbrugerne skal returnere motorkøretøjer til kreditorerne uden at vide, om fortrydelsen er gyldig, og dermed også uden at vide hvor længe der vil gå, inden de modtager tilbagebetaling af de betalte afdrag, så de kan købe et andet køretøj til erstatning, vil det afskrække dem fra at udøve deres fortrydelsesret.

165. De forskellige betragtninger, som den forelæggende ret har redegjort for, forekommer mig at være af spekulativ art. De er ikke tilstrækkelige til, at det kan fastslås, at kravet om forlods tilbagelevering skaber en væsentlig hindring, der sandsynligvis vil afholde forbrugerne fra at udøve fortrydelsesretten. Som de sagsøgte banker og den tyske regering har forklaret både i deres skriftlige indlæg og i retsmødet, uden at dette er blevet bestridt i det væsentlige, er det ret almindelig praksis, at forbrugeren efter at have gjort brug af fortrydelsesretten ikke returnerer køretøjet, og i stedet fortsætter med at bruge det uden at kompensere kreditgiveren for dets værdiforringelse i den pågældende periode.

166. Jeg er så meget desto mindre overbevist om, at der er tale om en tilsidesættelse af effektivitetsprincippet i de foreliggende sager, som det i artikel 13, stk. 3, i direktiv 2011/83 er fastsat, at den erhvervsdrivende i tilfælde af, at en forbruger fortryder en købsaftale, der er omfattet af dette direktiv, kan tilbageholde tilbagebetalingen af den betalte pris, indtil varerne er blevet returneret, eller forbrugeren har fremlagt dokumentation for at have returneret varerne.

167. Det femte spørgsmåls anden del bør efter min opfattelse besvares på samme måde som dette spørgsmåls første del. Som den tyske regering har forklaret i sit skriftlige indlæg, er Bundesgerichtshofs (forbundsdomstol) analoge anvendelse af BGB's § 322, stk. 2, blot en proceduremæssig konsekvens af kravet om forlods tilbagelevering.

168. Under disse omstændigheder foreslår jeg, at Domstolen besvarer det femte spørgsmål i sag C-47/21 og sag C-232/21 således, at artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for en national ordning, hvorefter en forbrugers krav over for kreditgiveren om tilbagebetaling af de betalte afdrag i forbindelse med en kreditaftale, der er knyttet til en købsaftale, efter forbrugerens gyldige udøvelse af fortrydelsesretten først opstår, når forbrugeren har leveret den købte genstand tilbage til kreditgiveren eller har fremlagt dokumentation for at have returneret den til kreditgiveren, og at et søgsmål, som forbrugeren har anlagt med henblik på tilbagebetaling af de betalte afdrag efter at have returneret den købte genstand, skal forkastes som ugrundet, hvis kreditgiveren ikke er kommet i fordringshavermora med modtagelsen af denne genstand.

VI. Forslag til afgørelse

169. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg, at Domstolen besvarer de af Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg, Tyskland) forelagte spørgsmål som følger:

»1) Leasingaftaler vedrørende motorkøretøjer med kilometerafregning med en varighed på ca. to til tre år, som er indgået uden almindelig opsigelsesret i henhold til en standardformular, og hvor der ikke i selve aftalen eller i en separat aftale er fastsat nogen pligt for forbrugeren til at købe aftalegenstanden, idet en sådan pligt anses for at foreligge, hvis leasinggiveren ensidigt beslutter dette, og som indebærer, at forbrugeren skal sørge for fuld kaskoforsikring af køretøjet, skal gøre mangelsbeføjelser gældende over for tredjemand (navnlig over for bilforhandleren og -producenten) og bærer risikoen for bortkomst, beskadigelse og øvrige værdiforringelser, er omfattet af anvendelsesområdet for Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF. Der er hverken tale om kreditaftaler som omhandlet i artikel 3, litra c), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF eller om aftaler om finansielle tjenesteydelser som omhandlet i artikel 2, nr. 12), i direktiv 2011/83 samt artikel 2, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/65/EF af 23. september 2002 om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne og om ændring af Rådets direktiv 90/619/EØF samt direktiv 97/7/EF og 98/27/EF.

2) Artikel 2, nr. 9), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at et fast forretningssted for en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, som defineret i direktivets artikel 2, nr. 2), skal anses for at være denne erhvervsdrivendes »faste forretningssted«. Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om formidleren under de faktiske omstændigheder i den tvist, der verserer for den, og i henhold til den nationale lovgivning optrådte i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne med henblik på at forhandle eller indgå leasingaftalen med kilometerafregning.

3) Artikel 16, litra l), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at den heri fastsatte undtagelse ikke finder anvendelse på aftaler om leasing af motorkøretøjer med kilometerafregning.

4) Artikel 2, nr. 7), i direktiv 2011/83 skal fortolkes således, at en aftale ikke kan kvalificeres som en aftale om fjernsalg, når en person, der optræder i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne, med forbrugerens fysiske tilstedeværelse medvirker ved forhandlingen af denne aftale. Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om formidleren under de faktiske omstændigheder i den tvist, der verserer for den, og i henhold til den nationale lovgivning optrådte i den erhvervsdrivendes navn eller på dennes vegne med henblik på forhandling af leasingaftalen med kilometerafregning.

5) Artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48, sammenholdt med dette direktivs artikel 14, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for nationale regler som de i hovedsagerne omhandlede, der fastsætter en lovmæssighedsfiktion, hvorefter en klausul i en kreditaftale, som svarer til en standardformular i lovgivningen, opfylder de nationale lovbestemte krav hvad angår oplysning om fortrydelsesretten, selv om den ikke opfylder kravene i dette direktivs artikel 10, stk. 2, litra p). En national domstol, der har fået forelagt

en tvist mellem privatpersoner, er ikke forpligtet til alene på grundlag af EU-retten at undlade at anvende sådanne nationale regler, selv om de er i strid med artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48, uden at dette berører retten for en part, der har lidt skade som følge af den nationale lovgivnings uoverensstemmelse med EU-retten til at kræve erstatning for den skade, som vedkommende er forvoldt herved.

6) Artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at fortrydelsesfristen først begynder at løbe, når de obligatoriske oplysninger, der kræves i henhold til direktivets artikel 10, stk. 2, er blevet givet til forbrugeren på en fuldstændig og materielt korrekt måde, medmindre den ufuldstændige eller ukorrekte karakter af de meddelte oplysninger ikke kan påvirke forbrugerens evne til at bedømme omfanget af vedkommendes rettigheder og forpligtelser, hvilket det tilkommer den nationale ret at vurdere.

7) Artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den heri fastsatte fortrydelsesret ikke længere kan udøves, når kreditaftalen er blevet helt opfyldt af aftalens parter. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at de nationale retter i konkrete tilfælde, der er kendetegnet ved særlige omstændigheder – ud over tidsforløbet alene – kan undersøge, om forbrugerens udøvelse af sin fortrydelsesret udgør misbrug. For at fastslå, om der foreligger et sådant misbrug i en konkret sag, skal den nationale ret tage hensyn til alle relevante faktiske omstændigheder og forhold, herunder – hvor det er relevant – begivenheder, der er indtruffet efter fortrydelsen.

8) Artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for en national ordning, hvorefter en forbrugers krav over for kreditgiveren om tilbagebetaling af de betalte afdrag i forbindelse med en kreditaftale, der er knyttet til en købsaftale, efter forbrugerens gyldige udøvelse af fortrydelsesretten først opstår, når forbrugeren har leveret den købte genstand tilbage til kreditgiveren eller har fremlagt dokumentation for at have returneret den til kreditgiveren, og at et søgsmål, som forbrugeren har anlagt med henblik på tilbagebetaling af de betalte afdrag efter at have returneret den købte genstand, skal forkastes som ugrundet, hvis kreditgiveren ikke er kommet i fordringshavermora med modtagelsen af denne genstand.«